

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

Núm. 532 del 6/10 al 19/10 de 2021 2,5 €

La batalla per la terra

Pols entre el petit camperolat i els grans fons d'inversió
per un model d'agricultura que aposti per la qualitat,
la salut i el consum de proximitat

pàg. 4-11

SUPLEMENT INFOXES

Vuit pàgines d'informació sobre
la Fira d'Economia Solidària de
Catalunya, que se celebra entre
el 17 i el 24 d'octubre.

Directa

periodisme cooperatiu
per la transformació social

EDITA
La Directa SCCL
Riera d'Escuder, 38, nau 1, planta 1
08028 Barcelona
Tel: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no racista, no sexista i no androcèntric. La DIRECTA no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

- QUI SOM?**
A fons
Jesús Rodríguez
Miralls
Gemma Garcia | miralls@directa.cat
Cruïlla
Guillem Martí i Laia Mas | cruïlla@directa.cat
Impressions
Laia Alsina, Bernat Solé i Albert Alexandre | impressions@directa.cat
Roda el món
Oriol Andrés i Joan Mas | internacional@directa.cat
Expressions
Elena G. Ruiz, Jofre Figueras i Eloi Latorre | expressions@directa.cat
La indirecta
Àlex Romaguera i Mariana Cantero
L'espina
Joan Castellà | espina@directa.cat
Fotografia
Victor Serri | fotografia@directa.cat
Il·lustració
Roser Pineda i Esther Aguilà | il.lustracio@directa.cat
Correcció
Miriam Tijani | correccio@directa.cat
Edició
Jesús Rodríguez | edicio@directa.cat
Disseny gràfic i compaginació
Pau Fabregat | disseny@directa.cat
Projecte gràfic
Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat
Coordinació web
Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia i Maties Lorente
Coordinació País Valencià
Ester Fayos | paisvalencia@directa.cat
Audiovisuals
Marta Pérez | audiovisuals@directa.cat
Administració i subscripcions
Jordi Vilaró | administracio@directa.cat
Difusió
Estel·la Marcos | directa@directa.cat
Publicitat i distribució
Irene Selvaggi | publicitat@directa.cat
Gestió web
Talaïos Koop.

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL·LABORADORS:
Osona ('El Setembre'), Lluçanès ('La Rella'), Maresme, el Camp, Terres de Ponent, Castelló, València, les Illes i Catalunya Nord. El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahötsa, Soberania Alimentaria i AralInfo

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció Barcelona redaccio@directa.cat
Redacció València paisvalencia@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

PORTADA: Sebastià Cabot

SUMARI

A FONS

4-11

Colp d'aixada als fons voltor
Els fons d'inversió acaparen terres i les xicotetes agricultores aposten pels cultius agroecològics i el consum de proximitat. Un reportatge d'Ester Fayos, Lluís Pascual i Jorge Mancebo. Infografies de Pau Fabregat i Miguel Ángel Gorris. Fotos de Jaume Ferrando, Paula Lorenzino, Carlos Baglietto, Eduardo Garcia Mira i Dànae Quiroz.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Kristen Ghodsee
L'etnògrafa nord-americana és autora del llibre *Por qué las mujeres disfrutan más del sexo bajo el socialismo* (Capitán Swing, 2019). Giuseppe Savino centra la conversa en els pros i contres, teòrics i pràctics, de socialisme i capitalisme. Fotografies de Victor Serri.

IMPRESSIONS

16-18

Mancances i greuges als Bombers
Article de Marc Ferrer, bomber voluntari i membre de Bombers per la República. Il·lustració de Maria Conill.

Transició energètica: o la fem o ens la fan
Article de Martina Tressera, amb il·lustració de Guillem Roig Serra.

CRUÏLLA

19-21

Una ginecologia sense 'machitos'
Des de projectes com GynePunk es vol descodificar aquesta ciència mèdica per fer-la accessible a tothom. Ho fan en clau feminista i denuncien les violències que pateixen moltes dones i identitats dissidents. Un reportatge de Tere Albero amb il·lustració d'Irene Pérez.

RODA EL MÓN

22-26

Tensió al Sudan
Un reportatge de Marc Español després de l'intent de cop d'estat.

Sánchez, Duque i els drets humans
Reportatge de Jordi Campabadal sobre els vincles entre Estat espanyol i Colòmbia.

Die Linke, en la corda fluixa
L'anàlisi internacional del periodista Roger Suso, des d'Alemanya.

EXPRESSIONS

27-31

Autoedició versus lògica mercantil
Un reportatge de Marc Campos ens parla de les prolífiques fires i festivals de fanzines. Fotos de Jaume Ferrando.

En nom dels becs i de les plomes
El relat de Maria Ferotge amb il·lustració de Miriam Isasmendi.

Ressenyes culturals
Anna Celma, Ferran Riera i Albert Postils.

INDIRECTA

32

Entrevista a Julienne Lusenge
L'activista congoleesa en defensa dels drets de les dones alerta de la intromissió de Bèlgica, Regne Unit i els Estats Units en la política, l'economia i la seguretat de la República Democràtica del Congo. Preguntes d'Àlex Romaguera i foto de Roser Gamonal.

FES-TE SÒCIA DE LA COOPERATIVA I ACONSEGUEIX EL #CARNETDIRECTA

Gaudeix de promocions i descomptes en quaranta entitats i projectes de l'economia social i solidària

Aquesta tardor s'han sumat al #CarnetDirecta: Mensakas, Zumzeig, Kult, Festival Protesta, La Rural de Collserola, Eixarcolant, Fem Procomuns, La Hydra Cooperativa i Caliu Editorial.

Consulta la xarxa d'entitats adherides visitant la pàgina:
cooperativa.directa.cat/carnet-directa/

/ LAURA ESCARTÍ
@laura_escarti

Són les set i mitja del matí d'un dia tardorenc a Benlloc (la Plana Alta). El dia comença a aixecar-se i el sol dibuixa els ametllers a les parets blanques del mas d'Alba Cebrián. Manyo i Gitana ens reben brandant la cua. A mesura que ens endinsem l'olor de garrofa s'intensifica. De seguida es percep un especial interès per l'agricultura ecològica i de proximitat. Aixades, rastells i forques s'amuntonen en una antiga quadra, ara destinada a guardar eines agrícoles. Cebrián, qui fa poc més d'un any que va posar fi a la seua trajectòria com a infermera per a començar a treballar la terra, afirma orgullosa: "No veureu cap granet de fertilitzants o abonaments". Defensa un model d'agricultura ecològica, amb més camperolat, més vinculada als mercats locals i, per tant, menys demandant d'energies fòssils i indústria petroquímica. Però n'és conscient que no serà una tasca fàcil, molt menys en un escenari en què la crisi dels preus és només la punta de l'iceberg d'un model agroalimentari que amenaça de mort l'agricultura familiar.

Aquest estiu, el Parlament Europeu aprovava la que s'ha denominat "la reforma més gran dels últims trenta anys" en política agrària. "Més justa, més social i més mediambiental". Així descrivia Clara Aguilera, diputada socialista en l'hemicicle, on ocupa el càrrec de vicepresidenta de la Comissió d'Agricultura i Desenvolupament Rural, l'última Política Agrària Comuna (PAC) per al període 2023-2027. Lluny d'això, sobre el paper, els col·lectius i sindicats que agrupen els i les treballadores del camp denuncien que la nova PAC accelerarà el procés de concentració de la producció i l'interès de grans fons de capital per l'agricultura. "Ens juguem

a deixar en mans d'un grapat de multinacionals i fons d'inversió la sobirania alimentària", alerta Miguel Blanco, secretari general de la Coordinadora d'Organitzacions d'Agricultors i Ramaders (COAG). Són moltes les veus del sector agrícola i ramader que s'alcen amb contundència perquè les perspectives d'augment de la població mundial –s'espera que hi haja un increment de 2.000 milions de persones en els pròxims trenta anys– en un context de crisi climàtica no s'utilitzen com a pretext per a finançar i impulsar, encara més, les grans multinacionals agroalimentàries, com Campofrío, l'hortícola Vega Mayor SL, la gegant vitivinícola Bodegas Protos, Freixenet, Mercadona o, fins i tot, Telefónica, que concentren el gruix de les ajudes, segons l'informe "Els 50 beneficiaris més grans en cada Estat membre de la UE de fons de cohesió i de la PAC", publicat en gener de 2021.

És la continuació d'un procés que es va engegar en acabar la Segona Guerra Mundial, quan es van generalitzar un conjunt de canvis de mecanització per fer front a la demanda d'aliments que transformarien la societat i el territori a una velocitat vertiginosa. Tal com explica Marta Roger, enginyera agrícola especialitzada en la indústria agroalimentària, l'agricultura tradicional basada en cicles autosuficients va viure una transformació "forçada" i al servei d'interessos especulatius, cap a una nova manera de produir, consumidora de petroli, plàstics i productes químics, que accelerà els cicles alimentaris. Aquest corrent modernitzador va provocar un augment de la producció i les exportacions que va xocar amb una demanda inelàstica, i els preus experimentaren caigudes sense fre. Llavors, la "solució" proposada per les institucions va implicar un creixement de la superfície agrícola de les explotacions per millorar

COLP DE CORBELLA A L'ESPECULACIÓ EN EL SECTOR AGRARI

El procés intens de capitalització, concentració i industrialització de l'agricultura dispara l'alarma entre una part del camperolat, que aposta per formes sostenibles de treballar la terra

Ester Fayos | @EsterFayos
Lluís Pascual | @LluísPVidal
Jorge Mancebo | @_Jorgemancebo

Les grans beneficiades de les ajudes agràries de la UE són empreses com Mercadona, Campofrío, Freixenet o, fins i tot, Telefónica

Algunes minifundistes del País Valencià han apostat per la gestió comuna, i així poder fer front a la producció tarongera oligopolística

els costos de producció. “L'administració assessorava cap a l'especialització. Sigues productiu, sigues rendible, fes més gran la teva finca i inverteix en un únic cultiu. Això ens feia encara més vulnerables a les fluctuacions del mercat i molts van passar a treballar per a empreses més grans fins que es quedaven la teua terra”, recorda Roger. És, en definitiva, la lògica del sistema capitalista.

Les dades que proporciona l'Institut Nacional d'Estadística (INE) sobre l'estructura de les explotacions agrícoles permeten radiografiar el nivell de concentració de la propietat de les terres. A Catalunya, la major part de parcel·les oscil·len entre les dues i les deu hectàrees –25.085 explotacions–, les quals representen l'11,06 % de tota la superfície agrícola utilitzada (SAU) a Catalunya. En canvi, només les 1.616 explotacions de més de cent hectàrees controlen el 36,41 % de SAU. Al País Valencià, tot i que aquest fenomen no es reproduïx de manera tan acusada, la majoria de propietàries –86.527– conreen terrenys d'entre una i cinc hectàrees, el que suposa el 23,38 % de la superfície utilitzada, mentre que tan sols 573 terratinents de més de cent hectàrees posseeixen el 23,96 % de SAU. Per últim, a les Illes, les llauradores que treballen camps de fins a cinc hectàrees representen el 6,62 % de la SAU de les Illes; i tan sols els 311 grans propietaris tenen el 37,48 % de la utilitzada.

Molts dels llauradors de cítrics que ara s'agrupen en la cooperativa Rural Sant Vicent Ferrer de Benaguasil (el Camp de Túria) van sofrir els efectes d'aquella primera onada de concentració parcel·laria. El minifundisme que caracteritza l'agricultura valenciana difícilment podia competir amb la producció tarongera oligopolística que començava a instaurar-se en mans de famílies com la dels Martinavarro, a la comarca de la Plana Baixa, o la de Vicente Giner, a la Safor. “Ens vam trobar amb un abandó dels camps, però no podíem vendre'ls a la gran empresa”, afirma Miguel Àngel Martí, gerent de la cooperativa, on des de l'any 2016 s'impulsa un model de gestió comuna de la producció i comercialització de taronges. “El propietari pot treballar la seua terra o cedir-la perquè la treba-

llen altres socis”, detalla Martí, per a qui la gran diferència amb les cooperatives tradicionals és el control exhaustiu del volum per evitar períodes de molta oferta, la reducció dels costos, mitjançant l'agrupació de xicotetes parcel·les; i una professionalització més gran per millorar la rendibilitat i afavorir el relleu generacional.

L'amenaça inversora

D'aquella sembrada hi ha qui segueix collint fruits i, lluny d'aturar-se, el model d'una agricultura altament concentrada i capitalitzada continua avançant amb noves transformacions que deixen la xicoteta llauradora en clar desavantatge. Tal com afirma Dionisio Ortiz, catedràtic d'Economia, Sociologia i Política Agrària de la Universitat Politècnica de València (UPV), avui dia, el procés de transformació es vincula a una “intensificació i tecnificació important de l'activitat agrària a través d'inversions”. Amb la crisi financera de 2008 –durant la qual es va produir un inesperat augment dels preus dels aliments a escala global– els agents financers globals van descobrir un nou mercat on redirigir els actius que ja no eren rendibles en un sector immobiliari en fallida. Mostra d'això és el projecte Harvest de la Sareb: 5.700 hectàrees de finques cinètiques, ramaderes i agrícoles –una bona part d'elles concentrades al País Valencià– que passaren a mans “d'empresaris de perfil alt o grans empreses agroalimentàries”, segons la mateixa entitat. “Se sap que aquestes terres han despertat l'interès dels inversors internacionals i entre ells, possiblement, els denominats fons voltor”, avançaven, en 2016, la revista *Soberanía Alimentaria* i la fundació Mundubat en l'informe “Estructura de la propietat de terres a Espanya” (2015). »

» Aquest és el tret de sortida d'una nova onada d'acaparament de terres que afecta sobretot els països del sud global i que també es propaga a casa nostra de la mà de fons d'inversió com Atitlan, GPF Capital o Miura Private Equity. El context de crisi climàtica i sanitària no ha fet més que consolidar el que algunes expertes han anomenat “la febra de l'agrobusiness”. “Grans empreses i fons d'inversió han previst els efectes que pot tenir el canvi climàtic i estan invertint en aigua i terra, dos béns essencials per poder viure. I açò és només l'inici. Anirà a més”, alerta Roger. I afegeix: “Amb les noves tecnologies, aconsegueixen una producció perfecta i una quantitat més gran. Caminem cap a un futur molt fosc, en què els productes de proximitat seran cosa dels rics”. Ortiz comparteix aquesta mirada crítica, tot i que fa una lectura particular de l'agricultura mediterrània: “Ací no es detecta tant la compra de terres per part dels fons d'inversió, sinó la seua entrada en grans empreses que ja estan funcionant i on veuen la possibilitat de treure rendibilitat en períodes curts de temps”.

No ser l'amo de la fruita

A les comarques de les Garrigues, el Segrià i el Baix Cinca coneixen bé les conseqüències d'aquesta nova onada de concentració i capitalització. Les vores de l'Ebre estan poblades de fileres de pomeres, presseguers, cirerers i altres arbres fruiters. Un paisatge que Blas Serés prompte deixarà de visitar cada matí, almenys per treballar-lo. “Aquest any ho deixaré de manera definitiva. He passat de produir 470.000 quilos de fruita a 100.000 l'any passat i, enguany, 50.000. Des de fa un mes estic treballant a un polígon de Fraga”, ens explica en una conversa telefònica. El seu objectiu actual és liquidar els deutes pendents de les seues inversions agrícoles i abandonar progressivament l'activitat com a professió. “Jo no soc amo de la meua fruita. Entregue la producció sense preu”, lamenta. Serés denuncia que des de l'esclat de la bombolla immobiliària el 2008 ha augmentat el nombre de societats que inverteixen en terrenys agrícoles i “has de competir amb grans empreses que poden invertir i perdre diners, un luxe que jo no em puc permetre”.

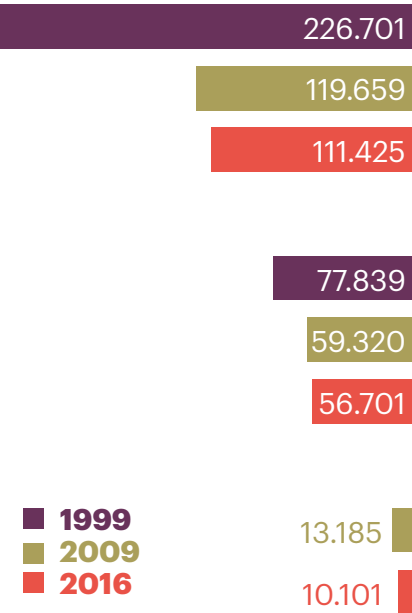
El del cava és un dels sectors on més fàcil resulta analitzar els efectes de les inversions de capital forà. En l'any 2018, Freixenet i Codorniu van passar a estar sota el control de l'empresa vinícola Henkell, filial de la multinacional de l'alimentació Oetker Group; i del fons d'inversió estatunidenc Carlyle Group, respectivament. Un any després, els preus es van enfonsar: a 0,30 euros el quilo de raïm, el que suposava una disminució del 30 % en comparació amb la campanya anterior i, fins i tot, cobrar per sota de les despeses de producció. Viticultores de comarques com el Penedès o Requena-Utiel van aturar la producció per respondre a la baixada dels preus. A les comarques del sud del País Valencià i Múrcia, on la producció de raïm es concentra en mans de tres empreses principals, Moyca Grapes SL, El Ciruelo SL i Frutas Esther SA, el sector va patir el mateix impacte amb l'entrada del fons ProaA Capital –una de les grans gestores de fons a l'Estat espanyol i que controla actius per més de 600 milions d'euros– en l'accionariat de l'última, en l'any 2017.

Una història semblant a la de les comarques del Pla de Lleida es repeteix al Baix Segura i la vall del Vinalopó, on l'aigua i la terra també acaparen les mirades inversores. “En comarques de regadiu, hem detectat que alguna empresa està acaparant terres per fer explotacions mitjanes, així

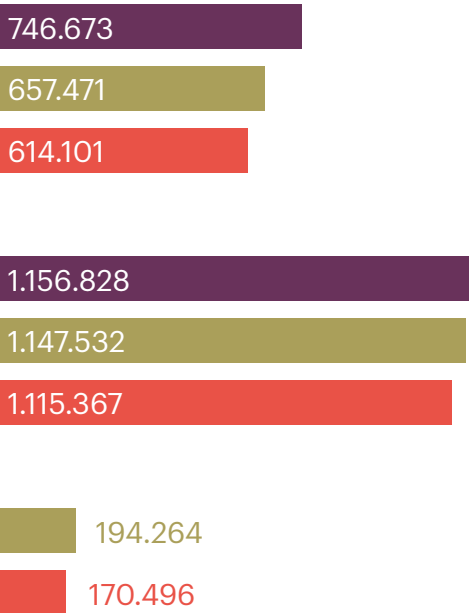
com la influència d'alguns fons voltor”, assegura Santiago Pascual, membre de la Unió de Llauradors i Ramaders d'Elx. “Suposen una amenaça molt gran –continua–, perquè intenten maximitzar les seues rendibilitats aplicant estratègies molt agressives, a les quals els llauradors xicotets i mitjans no poder fer front”. I ens detalla la seua gran preocupació: “La possible falta d'estratègies quan l'amenaça està en la teua terra”. “Pensàvem que la distribució era l'amenaça més gran, però ara la tenim al costat”, recalca Pascual, fent referència a la forta concentració empresarial en la distribució –els sis primers grups de venda d'aliments controlen el 55,4 % de la quota de mercat– i en la provisió de matèries primeres i agroquímics, després de les fusions de les multinacionals Monsanto i Bayer, de Dow i DuPont, o de Syngenta i ChemChian. Malgrat tot, confia en la capacitat de resistència del sector agrícola perquè les formes de vida arrelades a la terra no desapareguen.

Home d'esperit lluitador, Toni Ferri, de Callosa d'en Sarrià (la Marina Baixa), és, precisament, un dels que alcen la veu d'alarma i teixeixen estratègies perquè no li furten la seua terra. “Sempre he volgut buscar nous cultius per saber com podem adaptar-nos per sobreviure”, comenta. Durant més de quaranta anys ha compaginat la producció de clementina, llima, nyespro, caqui i alvocat amb la seua passió per l'escultura, la ceràmica, el dibuix i la pintura. Recentment, però, l'augment de producció d'alvocat a les comar-

Desaparició d'explotacions agrícoles als Països Catalans

Desaparició de superfície agrícola utilitzada (hectàrees)

/ ESTER FAYOS @EsterFayos
/ MIGUEL ÀNGEL GORRIS
/ PAU FABREGAT @Pau_Fabregat

Font: Institut Nacional d'Estadística (INE)

La història del Segrià es repeteix al Baix Segura i la vall del Vinalopó, on l'aigua i la terra acaparen les mirades inversores

“Hem detectat la influència d'alguns fons voltor”, diu Santiago Pascual, de la Unió de Llauradors i Ramaders d'Elx

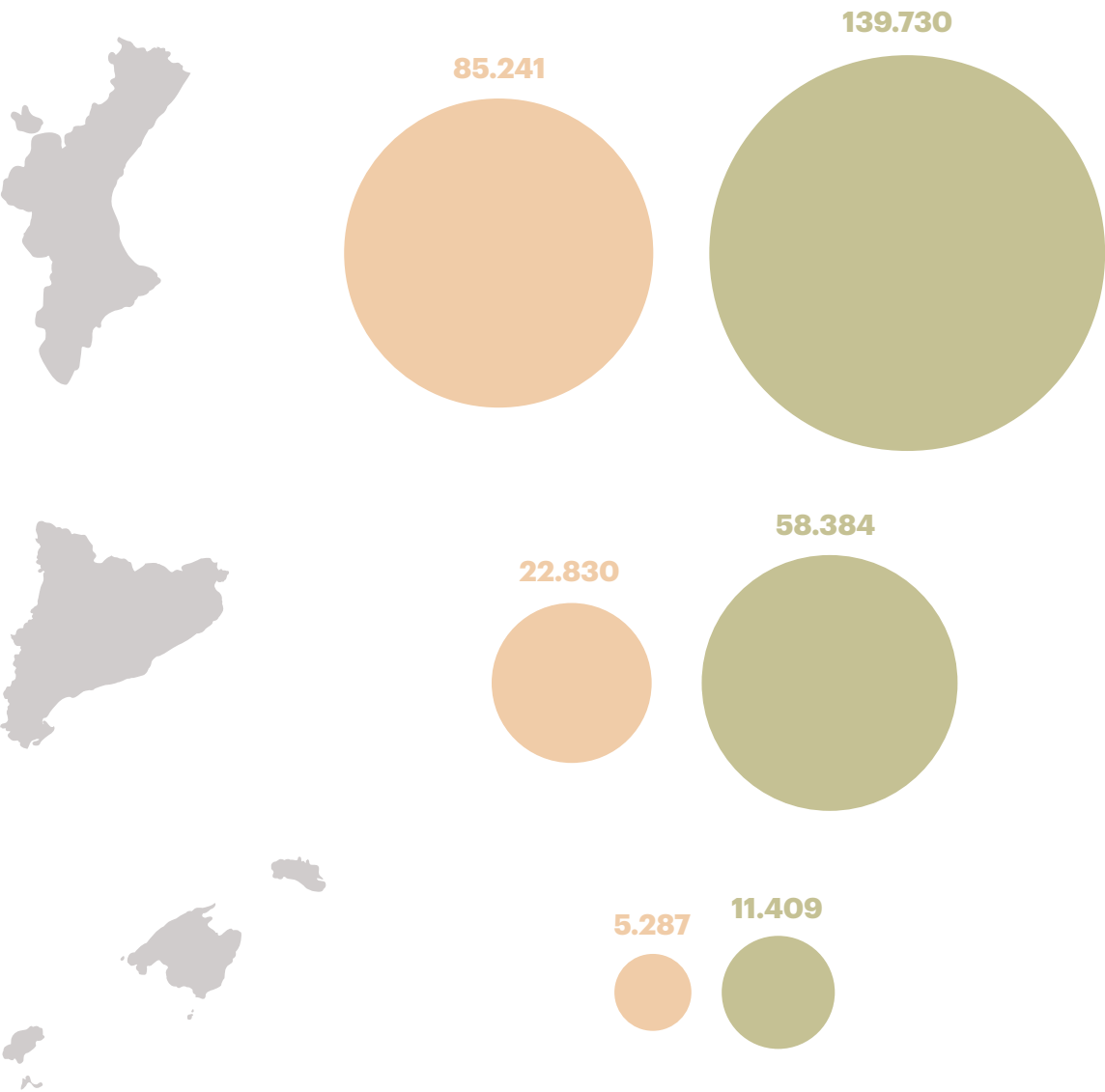
ques del sud l'ha esperonat a plantar pitahaia, una fruita dolça que no consumeix tants recursos hídrics com la primera. “Ha arribat una gran empresa andalusa especialitzada en alvocat i mango, Trops, que ha estat llogant terres. I, a banda, els agricultors de

Distribució de la superfície agrícola entre particulars i societats mercantils

Persona física que té una explotació d'entre 0 i 5 hectàrees

Societat mercantil que explota més de 100 hectàrees

Nombre d'explotacions
Total d'hectàrees

la cooperativa de Callosa, Polop i Altea s'han associat amb ella per vendre'ls la seua producció", denuncia. A Ferri també li van oferir una quantitat de diners a canvi de llogar la seua terra, però ell no vol "llogar ni vendre". "Per a mi, la terra és important, i hi ha moltes generacions que no la vendran a cap empresa o fons. Sí que hi ha una resistència contra el que ens ve", postil·la amb esperança.

Una generació resilient

Alba Cebrián és, de fet, un exemple de les noves generacions resilients que nomena Ferri. Junt amb tres amics, impulsa el projecte Malaerba, que va sorgir fa un any com a resposta a la seua preocupació pel canvi climàtic i la manca de sobirania alimentària. Gestionen al voltant de trenta hectàrees d'oliveres, garroferes i ametllers repartides entre Benlloc, la Torre d'en Domènec, la Serra d'en Galceran, la Vall d'Alba i Vilanova d'Alcolea. "En propietat, no en tenim cap. Les aconseguim a través de cessions", deta-

lla Cebrián. El seu projecte es basa en la recuperació i conversió de bancals al model ecològic, el que anomenen agricultura "regenerativa". "Recuperem allò que s'ha maltractat, perquè l'agricultura tradicional ha tingut en compte el rendiment, però no la seua capacitat de biodiversitat", recalca. Un procés que no ha sigut gens fàcil: "Durant el tràmit d'algunes cessions, quan estaven a punt de donar-nos un bancal, ha arribat un inversor interessat en una parcel·la d'oliveres centenàries". A ella també l'han tocat a la porta. Una empresa els va oferir una xifra "suculenta" de diners per tal d'instal·lar un parc d'energia fotovoltaica. "Tenim molt clara la resposta que se'ls ha de donar. La custòdia del territori va molt més enllà de qualsevol implicació econòmica".

A trenta quilòmetres de Benlloc, en la localitat d'Albocàsser, un municipi de 1.227 habitants, una altra jove es resisteix a vendre o abandonar el camp. Rebeca Sales cultiva 96 parcel·les, algunes en propietat i altres arrendades a veïns del poble. "S'ho deixen perquè

són ja molt majors i volen que algú els porte la terra perquè no s'erme, tampoc demanen un lloguer elevat", diu Sales sobre les seues llogadores. Produeixen ametlles i olives, les quals sovint han de vendre "a resultes", una pràctica consistent a entregar el producte a l'intermediari sense saber quin preu rebrà a canvi, i que incompleix la llei de la cadena alimentària. Sales coincideix que la causa dels preus irrisoris està en l'elevada concentració empresarial, tant en la producció com en la distribució dels productes agrícoles, i la posició de domini dels grans supermercats. Per a ella, l'agricultura hauria de significar quelcom més: "Estàs cuidant la terra, els teus bancals, i no només busques diners, nosaltres estem arrelats al territori i volem continuar veient el territori viu".

Agricultura al servei de la vida

A l'horta d'Alboraia, quan el vent bufa de Llevant, arriben les olors de la mar. Durant dècades, Vicent Martí s'ha entregat a treballar aquesta terra i de- »

» fensar-la d'altres interessos. Als anys huitanta, després d'haver patit dues intoxicacions importants per utilitzar pesticides, va decidir fer el canvi a l'agricultura ecològica. “Em van explicar el que era i ho captí immediatament, perquè jo havia raonat molt amb el meu avi”, recorda Martí. De seguida va relacionar aquell tipus de producció amb els coneixements ancestrals que havia rebut a casa. Encara és capaç de descriure com era el model de vida tradicional de les famílies del camp: “Hi havia molts mercats en València on el teu producte li'l podies vendre al consumidor; no hi havia frigorífics i el producte de l'horta aplegava cada dia fresc al mercat”. I afegeix: “Això ha anat deteriorant-se, la societat ha canviat”. Marta Ribó, coordinadora de la delegació a València de Justícia Alimentària, veu en l'agricultura ecològica una solució als problemes derivats del model intensiu. “Hem de reterritorialitzar la nostra alimentació i basar-la en productes de temporada que no provenen de sistemes intensius, que estan generant impactes socials i ambientals molt greus”, reivindica Ribó.

Precisament aquesta possibilitat de venda directa a la qual feia al·lusió Martí ha sigut l'aposta de Maria Viana i Jordi Belver, productors ecològics del Castellar-Oliveral, per distribuir el seu producte. “Els espais de venda directa són ferramentes perquè els productors agraris més menuts puguin créixer i crear un espai”, reivindica Viana. El projecte va començar amb la distribució de caixes de verdura ecològica via boca-orella, fins que la possibilitat de muntar setmanalment la seua parada a la tira de comptar del mercat de Mossén Sorell els va donar l'oportunitat per expandir les seues vies de distribució. Avui dia, Viana s'encarrega també de la gestió d'una parada al mercat municipal de Rojas Clemente compartida amb altres productors. “Per a nosaltres el prioritari és controlar al màxim el nostre propi producte”, rebla Belver.

Por a la ‘uberització’ del camp

Com a llaurador de la zona sud de l'horta de València, Belver es mostra preocupat pel tipus de treball que acompanya l'agricultura intensiva: “El ‘model Almeria’ s'està instaurant en l'horta de València: ultraproductivitat, salaris de merda i condicions lamentables per als treballadors”. El “model Almeria” del qual parla fa referència a l'agricultura intensiva d'exportació de fruita roja que es practica als hivernacles instal·lats a les zones d'Almeria i Huelva. Segons l'informe “Les mentides que mengem” (2021), de Justícia Alimentària, aquest model depèn de “l'existència d'una població socioeconòmicament vulnerable”, que en el cas de l'Estat espanyol es realitza “mitjançant els mecanismes de contractació en origen i la mà d'obra migrada que ja es troba dins les fronteres”.

Açò, en un territori on el 54% dels agricultors han complert els 60 anys, només el 3,11% arriba als 35 anys, i en els darrers anys han desaparegut la quarta part d'autònoms del camp, mentre que el nombre d'assalariades ha crescut amb 87.000 incorporacions, segons dades de l'Enquesta de Població Activa (EPA). “Ens porten a la ruïna i ens reemplacen grans extensions i inversions especulatives amb una altra filosofia de funcionament”, anota la Coordinadora d'Organitzacions d'Agricultors i Ramaders (COAG) en l'informe “La ‘uberització’ del camp espanyol” (2019), que destaca com eixa “rendibilitat inversora no assegura el relleu generacional i agreuja el problema de l'abandonament del sector i la despoblació rural”.

Als Països Catalans, l'explotació laboral al camp també està present, però hi ha qui treballa per capgirar la situació. Al Marroc, Mohamed El Mansouri

TONI FERRI, llaurador de Callosa d'en Sarrià (la Marina Baixa)

“Una gran empresa d'alvocats em volia llogar la terra, però els vaig dir que no”

Des de fa més de quaranta anys, Toni Ferri compagina les seues classes d'escultura, ceràmica i pintura amb el conreu de la terra. Ha crescut al camp i té molt clar que el defensarà fins a l'últim alé de l'amenaça inversora. Una gran empresa d'alvocats establerta a Màlaga ha estat preguntant pels seus terrenys, però la seua resposta sempre ha estat negativa: “Els vaig dir que no era un client per a ells”. Ferri té la recepta contra la concentració empresarial en tota la cadena alimentària, des de l'adquisició de la matèria primera fins a la distribució de la fruita i les hortalisses en els supermercats: “Associar-nos. Ja està passant de manera espontània. Gent jove que s'associa, que torna

JAUME FERRANDO / @La_Directa

al camp, que veu com es reactiva la finca del seu pare i busca altres finques per dur-les”.

REBECA SALES, llauradora d'Albocàsser (l'Alt Maestrat)

“Llogar la terra a la gent del poble permet que no arriben les grans empreses”

“Des que era ben menuda ajudava els meus pares a collir les ametlles”, recorda. Va decidir estudiar Turisme i, després, Administració, tot i que el que sempre l'ha apassionat és el camp. Des de fa cinc anys es dedica professionalment a l'agricultura i treballa els terrenys familiars i els d'alguns veïns del poble que ja no podien conrear-los. Per a ella, el model agrícola intensiu s'aprofita i, al mateix temps, és el causant del desequilibri de preus en el mercat i la manca de relleu generacional. Entre el preu al qual es venen les ametlles i les olives a la consumidora i la quantitat que ella cobra hi ha una gran diferència. Enguany, per exemple, el preu de la varietat d'ametlla marcona se situa al voltant

PAULA LORENZINO / @pjanadebajode

de 6,60 euros el quilo, mentre que els grans supermercats la poden vendre per 25 euros el quilo.

Segons l'informe “Les mentides que mengem”, el model de grans hivernacles depèn de “l'existència d'una població vulnerable”

va aprendre a treballar la terra ajudant el seu avi amb l'hort i els animals, uns coneixements que ara posa en pràctica a la comarca del Barcelonès. A través de la cooperativa Conreu Sereny de Badalona, que col·labora amb l'associació CEHDA, es dedica a la producció i distribució d'hortalisses, evitant la dependència dels grans productors. “Les grans empreses s'aprofiten dels migrants, no ens signen un contracte i sovint acceptem perquè sols busquem treballar per ajudar a la família. Ací està el problema”, reflexiona El Mansouri.

MARIA VIANA, llauradora de l'horta de València (l'Horta)

“Allà on hi ha un Mercadona, podria haver una Tira de Comptar”

Endinsats al cor de la zona sud de la Vega de València, Maria Viana i Jordi Belver són dos dels agricultors que treballen la terra de sol a sol per recollir els seus cultius frescos, ecològics i de proximitat. Aquesta parella de productors agrícoles, ubicats en una alqueria a Castellar-l'Oliveral, reivindiquen com a segell personal del seu projecte el dret dels agricultors a “xafar” la ciutat, ja que “la ciutat entra en els nostres camps i els nostres pobles”. Expliquen com el seu èxit ha sigut possible gràcies al suport comunitari d'altres productores, d'organitzacions com Per l'Horta i d'altres veïnes llauradores. “La venda directa és un dret històric dels llauradors

JAUME FERRANDO / @La Directa

d'aquesta ciutat que ens conforma com a poble i és vital que continue existint”, reivindiquen.

ALBA CEBRIÁN, llauradora ecològica de Benlloc (la Plana Alta)

“La paciència que demana l'agricultura no es pot aconseguir en un model de creixement”

Era infermera quan va esclatar la pandèmia, un punt d'inflexió que la va impulsar a fer el pas cap a la ruralitat. Ara, junt amb tres companys més, Ferran, Roger i Miquel, “també farts de les feines precàries i les grans ciutats”, han engegat el projecte d'agricultura ecològica Malaerba, especialitzat en la producció d'olives, garrofes i ametlles. “Amb l'oli fem tot el recorregut, des de la collita fins que el transformen en un molí i el distribuïm a la cooperativa del poble o a compradors individuals”, explica. Com a dona i agricultora, denuncia que ha viscut “situacions en què et silencien”. “Tu parles, i fan com si no hagueres parlat. Et fan el buit i t'ignoren. Et provoca molta impotència”, afegeix.

PAULA LORENZINO / @pijamadebajode

Malgrat el masclisme, es referma per continuar la lluita: “Açò em dona més força per no anar-me'n”.

MOHAMED EL MANSOURI, llaurador de Badalona (el Barcelonès)

“Hi ha molts migrants amb experiència, sols necessitem una empenta i terra per a treballar”

Era molt jove quan la vida el va portar a deixar el Marroc. Després d'un llarg periple que el conduiria en bus des d'Algesires fins a un centre de menors, va arribar a Barcelona, on va passar un mes vivint al carrer. Va aconseguir contactar amb l'associació CEHDA de Catalunya, que fa acompanyament, formacions i acollides residencials a persones migrades. Una de les formacions que ofereixen és en horticultura ecològica, sector on el jove ja havia treballat al Marroc, amb el seu avi. “CEHDA té un hort de pomes i una casa d'acollida, on abans vivíem tres persones i cuidàvem l'hort”, explica. Ha trobat en el camp una forma digna de guanyar-se la vida. Però que no és gens fàcil per a les

CARLOS BAGLIETTO / @CarlosBaglietto3

persones migrades, i les empreses se n'aprofiten: “Cal fer un contracte i calen condicions dignes”, exigeix.

VICENT MARTÍ, llaurador d'Alboraia (l'Horta)

“Sempre vaig tindre clar que el que m'havia ensenyat l'avi era sagrat”

Vicent va començar a treballar amb 15 anys a una fusteria, però al cap de pocs mesos va sentir la necessitat d'eixir d'aquelles parets i li va demanar al seu pare treballar la terra on havia crescut, l'horta d'Alboraia. “M'agrada molt el camp, els animals, l'horta com estava abans, i em vaig enamorar de l'horta de València”. S'ha dedicat a l'agricultura ecològica durant quaranta anys. Per a ell, significa treballar la terra a la manera dels nostres avantpassats. Reconegut amb el Premi Nacional d'Agricultura Ecològica l'any 2006 i membre de Per l'Horta, la seua presència ha estat constant en les lluites en defensa del territori. Després d'una vida dedicada al camp, ha decidit fa uns mesos centrar la

EDUARDO GARCIA MIRA / @inquininico

producció a abastir la seua llar per “poder gaudir del sol de cada dia i la terra tan meravellosa que tenim”.

L'agricultura intensiva també repercuteix en la natura i els nostres cossos. “La producció de tantes tones d'aliments es fa a costa de l'impacte ambiental en els territoris on estan ubicats els sistemes intensius”, explica la coordinadora de Justícia Alimentària. La sobreexplotació dels aqüífers o l'ús excessiu de fertilitzants nitrogenats són l'arrel de la manca d'aigua i la contaminació que amenaça paratges com l'Albufera a València o el Mar Menor a Múrcia. Martí ho percep nítidament quan xafa els seus camps cada matí: “Les sèquies s'han cimentat i enverinat, com els rius i la

La sobreexplotació dels aqüífers o l'ús excessiu de fertilitzants amenacen paratges com l'Albufera a València o el Mar Menor a Múrcia

mar. Tot això arriba també al nostre cos i a la nostra salut”. Des de Justícia Alimentària remarquen, a més, que la producció agrícola intensiva afavoreix una alimentació barata basada en els productes processats. “Nosaltres proposem un impost del 0% d'IVA per al producte fresc i apujar els impostos als productes que impacten en la salut”, reclama Ribó. Per Martí, el deteriorament del paisatge de l'horta és el senyal més clar que el model que predomina no pot ser saludable ni sostenible: “L'horta està dient moltes coses, però cal escoltar-la”. ●

AGRICULTURA DE FONS D'INVERSIÓ, **DRONS I ROBOTS**

Societats mercantils com Atitlan, del gendre de Juan Roig; Ocean Group, de la família Matutes; ProA Capital o GPF Capital s'obren camí al camp en detriment del model familiar

Ester Fayos | @EsterFayos

A la vall de l'Ebre, el camp es mesurava en jornals, la unitat mètrica que traçava l'extensió de terra que una llauradora podia treballar durant una jornada amb el suport dels animals i les eines agrícoles. Aquesta mesura encara segmenta molts camps de fruita dolça, que conserven els camins o les séquies, però avui dia aquests marges ja no indiquen qui són els propietaris de la terra. Són les màquines i, principalment, les recol·lectores de fruita de quasi mig milió d'euros i els drons fumigadors els que informen amb exactitud de si un camp és d'una agricultora o d'una gran empresa agrícola, amb un fons d'inversió entre el seu accionariat o sense ell.

A la família de Francesc Pena, pagès de la comarca del Segrià afiliat a la Unió de Pagesos de Catalunya i membre de Pagesos GPS -grup nascut a les xarxes socials amb l'objectiu "que cap pagesa o ramadera deixi les eines"-, cada vegada li resulta més complicat competir amb un model agrícola altament capitalitzat i robotitzat. Es dedica a la producció de fruites d'estiu, com cireres, préssecs o nectarines, i des de no fa molt, entre les fileres de fruiters també s'entreveuen algunes figueres. "Hem hagut de diversificar-nos perquè últimament ha entrat molt capital forà que està acaparant les terres", explica. I ens detalla el patró que se segueix: "Envien uns compradors de terra, que parlen amb tots els propietaris i els compren o lloguen totes les parcel·les per crear grans finques. Són dues o tres empreses o fons d'inversió, només, però tenen el capital necessari per moure el que faci falta".

El sector primari fa temps que crida l'atenció dels grans fons de capital, però la diferència ara és la intensitat amb què actors sense vinculació amb el territori s'interessen pel camp. Segons recull una investigació de la Fundació Mundubat i la revista *Soberanía Alimentaria*, a l'Estat espanyol hi ha més de trenta fons que inverteixen en agricultura i alimentació, on s'aprecia una presència notable de les inversions estrangeres. Per exemple, a Catalunya, entre 2016 i 2019, el sector agroalimentari va atraure més de 533 milions d'euros de capital forà, el que representa el 22% d'inversió de tot l'Estat. Entre les principals empreses que hi han invertit es troben Nestlé, Coca-Cola, Haribo, Carrefour, Amazon Pantry -servei de venda d'aliments de la firma de Jeff Bezos- o la multinacional agrícola Cargill.

Panda Agriculture & Water Fund FI va ser el primer fons espanyol en obrir-se pas en el sector agri-

cola, i el primer a Europa en invertir en el negoci de l'aigua. El pes més gran de la seua cartera es troba en plantacions distribuïdes per tot el món, des de vinyes a l'Estat espanyol fins al cultiu de kiwis en Nova Zelanda o de cereal al Brasil. El seu director és el català Marc Garrigasait, qui va ser director executiu i d'inversions de l'antiga Caixa Catalunya, així com membre del consell d'administració de l'Associació Espanyola de Gestores de Fons d'Inversió. En l'actualitat, també dirigeix la societat d'inversió de capital variable (sicav) Koala Capital, un vehicle d'inversió utilitzat per les grans fortunes i amb elevats beneficis fiscals, ja que en l'impost de societats només tributen l'1%, en comptes del 25% general.

Entre la pagesia dels Països Catalans uns altres noms ressonen amb molta més força. "Aquí, de fons, tenim l'Atitlan o l'Ocean Group. Estan centralitzant la producció, marcant els preus, i se'ns fa impossible competir", assenyala Àlex, llaurador de la comarca del Segrià que prefereix preservar la seua identitat. "Els terrenys no s'abandonen -continua-, perquè sempre hi ha un gran que els agafa. Compren l'última tecnologia, fan pous enormes i planten mil hectàrees". L'oli, els cítrics o els fruits

Entre 2016 i 2019, el sector agroalimentari a Catalunya va atraure 533 milions d'euros de capital estranger

Entre les empreses inversores hi trobem Nestlé, Coca-Cola, Haribo, Carrefour, Amazon Pantry i Cargill

secs són els camps d'interès d'Atitlan, el fons d'inversió valencià encapçalat per dos exconsellers de Goldman Sachs -reconvertit en banc comercial per a poder rebre suport financer públic en la crisi de 2008-, Aritz Rodeno i Roberto Centeno. Home reservat i gairebé sense activitat pública, Centeno és gendre de Juan Roig, propietari de Mercadona, la líder de la distribució, amb un 24,8% de la quota de mercat. Un empori familiar que aspira a controlar tots els graons de la cadena agroalimentària.

La seua relació no es limita només als lligams familiars. El creixement d'Atitlan en l'àmbit agroalimentari no s'entén sense les empreses interproveïdores del supermercat, amb qui pactava la compra d'una part de l'accionariat fins que la societat es consolidava en el mercat. En 2013, Atitlan va abandonar l'últim interproveïdor de Mercadona que controlava i va començar a diversificar-se en diferents àrees de negoci -alimentació, immobiliària, industrial i financera. Sense renunciar al seu interès per l'alimentació, en 2014, el fons d'inversió s'iniciava en la producció d'oli amb la creació de l'empresa Elaia SL, presentada com la primera operadora mundial d'oliveres en tanca, amb més de 15.000 hectàrees en règim superintensiu repartides entre l'Estat espanyol, el Marroc i Portugal. Al mateix sector, sis anys després, s'adheriria l'empresa Nutlaia SL, destinada a la producció, compra i comercialització d'ametlles i tota mena de fruits secs, tant en terrenys propis com de tercers en règim de propietat o arrendament. Fa poc, Aritz i Centeno s'han sumat a la febre de l'energia fotovoltaica amb la creació del hòlding empresarial Atitlan Helios SL. Fins i tot, s'han llançat a invertir en diversos projectes fotovoltaics gestionats per la gestora de fons Aleph Capital, impulsada per Alfonso Botín, fill de l'expresident de Bankinter, Jaime Botín.

La llista de grans terratinents continua amb l'empresari català Marc Rahola Matutes, nebot de l'exalcalde d'Eivissa durant la dictadura franquista i exministre de José María Aznar, Abel Matutes. Atrinxerats al número 3 del carrer Manuel Gaya i Tomàs, a Lleida (el Segrià), a escassos 600 metres del riu Segre, Rahola i el conjunt de membres del consell d'administració d'Ocean Almond SL -del hòlding OD Group, integrat per empreses de restauració, una immobiliària i un fons d'inversió- controlen fins a 54 parcel·les de producció intensiva d'ametllers, repartides entre quatre termes municipals, Almenar, Alcanó i, a la comarca

Una de les 54 parcel·les de producció intensiva d'ametllers de l'empresa Ocean Almond SL, al municipi d'Almenar (el Segrià) / DÀNAE QUIROZ

del Mitjà Cinca, Binaced i Montsó. La ubicació de les plantacions no respon a criteris arbitraris. En els últims cinc anys, diverses empreses han aterrat al voltant del canal Segarra-Garrigues per a fer negoci amb el cultiu d'ametllers de regadiu. Entre aquestes, segons podem constatar al registre mercantil, també destaca Agro Water Almonds, participada per Sorigué i la Societat General d'Aigües de Barcelona (Agbar). “Han comprat o llogat les millors terres, sobretot a la vall de l'Ebre, i s'han passat al cultiu de regadiu. Tenen finques de més de 400 hectàrees, que els hi permeten fer una economia d'escala i abaixar preus”, denuncia Pena, qui assenyala un altre dels grans empresaris que s'està fent un forat dins del sector, el periodista i copropietari de Mediapro, Josep Maria Benet Ferran, conegut com a Tatxo Benet.

Fons d'inversió i empreses agrícoles s'alien

Al llarg de l'última dècada, els fons d'inversió han mossegat també part de l'accionariat de les grans multinacionals agrícoles. Un procés especulador que està provocant el declivi del model familiar, en benefici d'un intensiu i industrialitzat. A Catalunya, l'any 1999, data de publicació del primer cens agrari, les llauradores autònomes disposaven de 72.173 explotacions -798.844 hectàrees de superfície agrícola utilitzada (SAU)-, mentre que l'any 2016, es van reduir fins a 51.137 -730.579 hectàrees utilitzades. En canvi, les propietats en mans de societats mercantils han experimentat un creixement notable: el 1999, controlaven 1.935 explotacions -78.577 hectàrees-; i el 2016, les 2.795 explotacions que gestionaven representaven

El fons Miura Private Equite s'ha bolcat en el negoci alimentari fent aliances amb Martinavarro, Río Tinto i Perales & Ferrer

GPF Capital ha venut un 90% de The Natural Fruit Company al fons Fremman, participat en un 30% pel Banco Santander

110.114 hectàrees de superfície utilitzada, segons dades de l'Institut Nacional d'Estadística (INE). La mateixa evolució es detecta al País Valencià i les Illes. Al territori valencià, en l'any 1999, les llauradores treballaven 602.079 hectàrees, una xifra que disminueix fins a les 478.605 en 2016. En canvi, la superfície en mans empresarials creix de les 37.302 hectàrees fins a les 59.068.

Al País Valencià, el cas més paradigmàtic d'entrada de capital extern es troba en el Grupo

Martinavarro, primera empresa a vendre part de les seues participacions a un fons d'inversió -Miura Private Equite-, el qual controla des de l'any 2016 una quarta part del pastís accionarial del grup. Des d'aquesta fusió, no ha parat de créixer, ha obert magatzems a Sollana, Xeraco i Huelva, i ha fundat una nova societat, Cítrico Global, producte de la fusió de Martinavarro, l'empresa Río Tinto i Perales & Ferrer, especialitzada en llima. Tres anys després, en Bollo International Fruits -empresa de la família Vercher-, va aterrar el fons ProA Capital, qui també posseeix part de l'accionariat de la vitícola Moyca Grapes SL, amb més de 1.100 hectàrees de producció ubicades a Alacant, Múrcia, Badajoz i l'Argentina i amb més de trenta agricultors integrats que aporten la seua producció.

Un altre gegant és GPF Capital, el fons impulsor del grup The Natural Fruit Company (TNFC), considerat líder en el sector de la producció, processament i distribució de cítrics després de fusionar les murcianes Frugarva SA -proveïdora de Mercadona- i Frutas Naturales SA i la valenciana Fruxeresa SL. Fa poc, GPF Capital ha venut al voltant d'un 90% del capital de TNFC al fons d'inversió Fremman, participat un 30% pel Banco Santander. Per a la Coordinadora d'Organitzacions d'Agricultors i Ramaders (COAG), aquest tipus de moviments estan creant un canvi de paradigma, “en què els grans inversors, en moltes ocasions amb capital aliè a l'agrari, només busquen rendiments econòmics, sense generar ni teixit social ni manteniment de la població rural”, i alerta que pot convertir el camp en un indret exclusiu de les grans inversi-
ons i els robots. ●

Kristen Ghodsee,

etnògrafa

“El socialisme d'estat va ser terrible en algunes coses, però beneficiós en d'altres”

Text: Giuseppe Savino | @peppesavino78
Fotografia: Victor Serri | @_ittos_

Quan va caure el mur de Berlín el 1989, l'etnògrafa nord-americana Kristen Ghodsee viatjava per Europa, i va passar l'estiu del 1990 com a testimoni de primera mà de l'esperança i l'eufòria inicials que van seguir al col·lapse del socialisme d'estat. És professora d'Estudis Russos i de l'Europa de l'Est a la Universitat de Pennsilvània i autora de nou llibres. En el recent *Por qué las mujeres disfrutan más del sexo bajo el socialismo* (Capitán Swing, 2019) mira enrere cap als règims estatals socialistes del segle XX, on l'estat invertia en bugaderies i guarderies col·lectives, i permetia així que les dones assolissin més llibertat econòmica.

En el teu llibre parles de la independència econòmica de les dones en els països exsocialistes de l'est d'Europa abans del 1989. A més, demostres com en les societats capitalistes la gran majoria de les dones no poden autodeterminar-se. El tema del sexe és una xicoteta part de l'obra. Llavors, per què aquest títol tan impactant? El llibre és el fruit d'una investigació d'anys al voltant de la vida en els països exsocialistes i sobretot de com vivien les dones. En un primer moment, el títol era un altre, però l'editorial va triar aquest -segurament per motius comercials també. Un títol cridaner ven més, això està clar. Encara que en un primer moment aquesta tria no em convenia del tot, s'ha de dir que és una idea forta que al llarg del llibre desenvolupa i intenta demostrar. Si les dones tenen millor faena, millors condicions de vida, millors sous, acaben tenint millor sexe. Perquè les relacions heterosexuals entre homes i dones sempre seran més equitatives en les societats on existeixen xarxes de seguretat social més grans i més oportunitats econòmiques per a les dones. Les polítiques estatals dels països exsocialistes, que promovien l'educació i formació de les dones, que els donaven més llocs de treball i que acotaven moltíssim la bretxa salarial entre homes i dones, milloraven la vida de les dones i els donaven una major independència econòmica. Això els hi permetia tindre relacions de parelles més equitatives, no dependre econòmicament dels homes i, també, tindre relacions sexuals més satisfactòries. En la vida de les dones, el sexe i els diners estan sempre lligats, directament o indirectament, com a efecte d'una llarga història d'opressió.

Un dels temes que emfasitges és l'atenció institucional a la maternitat i la criança. Quines formes prenia?

En els països socialistes entenien molt bé que per arribar a la igualtat entre homes i dones, a pesar de la seua diferència biològica, era necessari aplicar mesures de suport estatal i col·lectives a la criança. Per això, després de la Segona Guerra Mundial, en la majoria dels països exsocialistes, es van desplegar normatives per fer-ho factible. De sis mesos a un any de baixa per maternitat amb remuneració completa i la garantia de tenir places de guarderies i escoles després que la xicalla haguera complit l'any. Així mateix, existien cafeteries i cantines per a mares treballadores i clubs escolars on nens i nenes podien fer tots els deures abans de tornar a casa. La criança era vista com una responsabilitat col·lectiva, no només de la família.

La investigació ha generat una sèrie de reaccions, tant periodístiques com del món acadèmic, molt diferents, als Estats Units, a l'Estat espanyol o a Anglaterra. Però què en pensa la gent dels països exsocialistes?

L'obra s'ha traduït al rus, al polonès, a l'eslovac i a l'alemany. Les reaccions són diverses en funció del país. A Polònia, Bulgària, la República Txeca i Eslovàquia estan prou d'acord amb el que dic, però a Rússia no tant, perquè el debat sobre les seues societats abans del 1989 és molt diferent. Tanmateix, a Rússia sí que hi ha consens en què les condicions de les dones eren millors abans de la caiguda del mur. El que no es pot debatre tant és com estava organitzada la societat en aquell període. És fàcil pensar, per a nosaltres, com a

occidentals, que el socialisme real va ser igual en tots els estats, però era molt diferent el que vivia la societat albanesa de la dels habitants de l'antiga Iugoslàvia. En la meua experiència, les dones de l'antic Bloc de l'Est són les que et diuen, en un alt percentatge, que la seua vida era millor abans de 1989.

Sabem que avui dia encara existeix la bretxa salarial i que hi ha una major prevalença de la pobresa entre les dones que entre els homes. Com era la situació en el Bloc de l'Est?

Avui dia les dones són les últimes a ser contractades i les primeres a ser acomiadades en els períodes de recessió econòmica i, si troben treball, se les paga menys que als homes. A més, en les societats capitalistes aprofiten el treball no retribuït que porten a terme les dones a les cases, perquè aquest sosté un sistema tributari menys impositiu. I menys taxes vol dir benefici per a qui està dalt, quasi sempre homes. Als països exsocialistes, la idea que les cures i la criança havien de ser una tasca col·lectiva i no relegada a l'espai domèstic era cabdal. A més, les dones havien de treballar i no quedar-se a casa amb els fills xicotets. Els dirigents polítics suportaren les idees d'emancipació de la dona a través de la incorporació completa a la població activa. No les volien confinades a la vida domèstica. De fet, van impulsar la inserció de les dones en treballs tradicionalment masculins, com la mineria, l'exèrcit, l'enginyeria o la conducció de maquinària pesant. Hem de ser clares, però: cap d'aquests països va promoure els drets de les dones per afavorir la seua emancipació o autorealització, sinó per fer-les participar en la vida col·lectiva de l'estat. A més, existia la bretxa salarial i encara que es va intentar a fomentar la participació dels homes al treball domèstic i a la criança, la resistència masculina a qüestionar els rols de gènere va ser majoritària. Quan les dones guanyen diners i viuen en un estat que suporta la seua independència, no depenen de matrimonis o relacions sexuals abusives i les seues vides són més plenes.

Aportes dades que sustenten que les joves estanidenques -millenials- estan més disposades que els seus pares a votar socialista i que algunes preferirien viure en un país socialista que en un país capitalista. Per què creus que ha passat això al país enemic històric del comunisme?

Els motius són dos. El primer té a veure amb la memòria històrica. Alguna gent jove no recorda el socialisme real, no saben ben bé que era això. No tenen idea de qui era Stalin de debò, i de com van ser terribles aquells anys a Rússia. No tenen clar el concepte de policia secreta, de gulags, de partit únic. El segon motiu és més important, en la meua opinió. Elles no viuen bé en el món capitalista. No tenen faena, i si en tenen és precària, i no tenen ni drets laborals ni jubilació. Viuen infelices i saben que no poden arribar a la felicitat amb el capitalisme. La societat capitalista les ha generat coses roïnes més que benestar. Si tu vius en un sistema econòmic que et fa impossible la vida mateixa, com vols que es reconega com benèfic? A mi no em sorprén gens. De fet, no és casualitat que hagen aparegut Bernie Sanders, Mélenchon, Jeremy Corbyn, Yanis Varoufakis i Sahra Wagenknecht. Il·lusionen la joventut perquè parlen d'un sistema on poden tindre el que ara mateix no tenen, més justícia social.

Una altra crítica que et llancen als Estats Units és que parlar bé de la vida als països exsocialistes

“ ”

Als països exsocialistes era cabdal la idea que les cures i la criança havien de ser una tasca col·lectiva

Alguna gent jove no té ni idea de qui era Stalin de debò, i de com van ser de terribles aquells anys a Rússia

listes nega una sèrie de coses terribles que hi passaven. Com respons a aquesta acusació?

A vegades parlo amb les meues alumnes i és terrible, perquè em diuen que volen un comunisme total en les seues vides. Això ocorre perquè ignoren totalment els horrors infligits a les ciutadanes d'aquells països abans de 1989. Tanmateix, molta gent ignora l'educació per a totes, la cultura de l'esport i de la música, el sistema sanitari universal, el tema de l'espai i de les noves tecnologies. Òbviament, és idiota ser nostàlgic. Per ser honestes intel·lectualment hem de ser capaces de parlar del passat sense idealitzar-lo ni demonitzar-lo. El socialisme d'estat va ser terrible en algunes coses, però beneficiós en d'altres. Explicar correctament això depén de la nostra capacitat per analitzar el passat amb rigor, per descartar les coses roïnes i quedar-nos amb les coses bones, sobretot pel que fa als drets de les dones.

Dius que les idees socialistes s'expandeixen i que moltes joves voldrien viure en una societat amb més justícia social. Però Bernie Sanders va perdre les primàries del Partit Demòcrata en el 2020. Per què?

La raó principal, per mi, és que la gent jove no vota. Les joves generacions donen molt de suport als partits d'esquerres abans de les eleccions, en la campanya electoral, però el dia dels comicis no van a les urnes. Al contrari del que fan les velles generacions, que sí que voten. Un exemple

pot ser el que va passar a Alemanya fa uns dies. En les últimes eleccions, l'esquerra postcomunista Die Linke va treure un 4,9% de vots, tot i que, amb diferència, era el partit amb més suport dels millenials en les xarxes socials. Si mire amb més perspectiva i faig una anàlisi més àmplia, puc dir que la candidatura de Bernie Sanders ha generat una gran possibilitat: ha permès que es poguera tornar a parlar de socialisme als Estats Units, cosa que fa cinc o sis anys era impensable.

Un dels conceptes que repeteixes més en escrits i conferències és el de la importància d'estudiar el passat i conèixer-lo. Ja n'havien parlat Gramsci, Primo Levi o Ciceró. Tu mateixa cites Spinoza: "Si no vols repetir el passat, estudia'l". És a dir, al llarg de la història s'ha repetit moltes vegades, però no s'ha instaurat amb força en la societat. Com es podria difondre aquesta idea? Ara és més complicat?

Ara és diferent. La gran majoria de la gent jove forma les seues idees en les xarxes socials. Instagram, Facebook, Twitter, TikTok i d'altres. És quasi impossible explicar el passat, la història, en les xarxes socials, perquè té molts detalls i a vegades has de connectar coses i fets per entendre. Això precisament és tot el contrari del que fas en les xarxes, on la immediatesa i la velocitat manen. A més, als Estats Units, molta gent jove passa una bona part del seu temps sola i no es comunica amb ningú si no és a través d'internet. Aquest escenari

porta a debatre poc i malament. Hem de retornar la història, la filosofia o l'art a les places, als carrers, fora de les xarxes socials. Parlar d'història quan quedem amb les amigues per fer una copa, en moments de relaxació. Fer que la història no siga només un moment acadèmic ajudaria a contrarestar aquest estadi de soledat imperant que veiem avui dia. D'aquesta forma, no oblidarem el passat i podrem canviar el futur.

El socialisme real va acabar entre el 1989 i el 1991 a Europa, però existeixen països que es denominen socialistes hui en dia. Què em pots dir de la situació de les dones a la Xina o a Cuba?

No és el meu camp d'estudi i no en sé molt de primera mà. Però puc explicar-te el que em diuen les meues col·legues que estudien la vida de les dones a la Xina. En el seu llibre *Finding Women in the State* (Universitat de Califòrnia, 2016), Wang Zheng, professora jubilada de la Universitat de Michigan, explica que en la societat xinesa les dones tenen més oportunitats, millors feines i una situació econòmica més justa respecte a les societats capitalistes. Sobre Cuba també puc afirmar que, no obstant la societat cubana siga molt masclista, hi ha més dones que desenvolupen feines més qualificades que en països capitalistes. Alhora, si mirem la condició de les dones al continent africà, en aquells països on hi havia un sistema socialista la condició de la dona és millor comparada

“ ”

Sobre Cuba, puc afirmar que hi ha més dones que desenvolupen feines qualificades que en països capitalistes

Quan parle amb persones joves em sobta com veuen el món de forma estàtica, com quelcom que no pot canviar

amb els països que sempre han sigut capitalistes. A Tanzània, per exemple, les dones tenen més drets que les seues veïnes kenianes.

Acabes el llibre amb una reflexió sobre el poder que té la gent de canviar les coses i que és possible un futur amb més justícia social i menys desigualtat entre homes i dones. El 'com' no és fàcil.

T'explique una anècdota sobre això: en un treball vaig analitzar els diaris personals de Nadežda Krupskaja i la correspondència amb el seu marit Lenin. El gener del 1917 els dos escriuen sobre la revolució i estaven convençuts que el tsar cauria, que el seu món canviaria, que la classe proletària guanyaria el poder. Tenien la més absoluta certesa que això passaria, però no tenien ni la menor idea de com. A l'octubre d'aquell mateix any, Lenin va convertir-se en el primer líder al món d'un país socialista. Ahir anava pel passeig de Gràcia de Barcelona i veia les botigues de les marques més famoses a uns preus desproporcionats, capitalisme per tot arreu -com a tantes altres ciutats-, i pensava: en quin món vivim? Després em van tornar al cap les cartes de Krupskaja a Lenin i vaig ser conscient que les coses poden canviar en un tres i no res. I poden canviar de forma del tot radical i en un temps molt breu. Mira com va canviar tota la nostra existència en pocs dies en el març del 2020. Una pandèmia que ens va transformar la vida i l'economia global totalment. No hem de perdre l'esperança.

Sense esperança és difícil generar canvis?

Quan parle amb les persones joves, moltes vegades escolte com veuen el món de forma estàtica, com quelcom que no pot canviar. Una desesperança política total. I sé que sense esperança el capitalisme guanya. El capitalisme desitja un món on pensem que res pot canviar i que tot és immutable. Lenin i Krupskaja no sabien com canviaria Rússia el gener del 1917, però tenien l'esperança i la certesa que sí que arribaria la revolució. Com deia Gramsci, la història és un conjunt de contingències, i de vegades les contingències són vàries: poden ser un Bernie Sanders, una idea, una pandèmia, tot pot alterar el curs de la història. Si pense en la Roma imperial, per les seues habitants, l'imperi era immutable, no haguera pogut caure mai. També Roma va acabar. Alhora, vull afegir un concepte més filosòfic. Tu i jo, que estem parlant ara, som el resultat del que vivim actualment: la família, la feina o les amistats, i del que hem viscut en el passat. Pensem i raonem per experiències viscudes i per les vides que vivim. Però no només això, també serem com serem pel que ens espera en el futur. Vull dir, una part de nosaltres no està acabada, s'ha de definir. En aquesta part no definida hi ha coses que puc controlar i d'altres que no. Per canviar l'estatu quo s'han d'ajuntar forces. No és fàcil trobar una causa comuna, però és una tasca urgent la de caminar juntes per eixir d'aquest model social que ens oprimeix. No n'hi ha prou amb paraules o lemes, hem d'estar preparades pel canvi, com van fer Lenin i Krupskaja. Hem d'estudiar, parlar d'història, debatre sobre tot, reconèixer les coses bones del passat i no negar les coses roïnes. La història no s'atura mai i quan arribe el canvi hem d'estar preparades. ●

a doble espai

Bombers: mancances laborals que incrementen el risc

L'existència d'un conflicte intern amb divergència d'interessos entre funcionaris i voluntaris del Cos de Bombers de la Generalitat de Catalunya també comporta que la plantilla, a vegades, estigui desunida i emprenyada.

Marc Ferrer i Murillo | @ferrer_marc

Bomber voluntari i membre de Bombers per la República

L'estiu del 2019 vaig publicar en aquest mateix mitjà un article titulat "Sis generacions d'incendis forestals", on analitzava la comparació dels incendis del segle XX amb els actuals, tot observant els canvis importants en el seu comportament i també en els mètodes d'extinció, lligats als canvis de la mateixa societat.

L'article finalitzava amb la frase: "Per fer front als incendis, també calen bombers. Però del model, la seva operativitat i la seva gestió en parlarem un altre dia". Potser ara, que hem tingut un estiu relativament tranquil en comparació amb les prediccions que hi havia a principis d'any, és hora d'analitzar quina és la situació dels bombers a casa nostra.

Tot i que per mi "casa nostra", i a escala nacional, sempre són els Països Catalans, em centraré només en els Bombers de la Generalitat de Catalunya. Bàsicament, per dos motius: primer, perquè és el cos on pertanyo i és el que em conec millor, i segon, perquè tenim uns Països Catalans esquarterats territorialment i dividits estatalment i administrativament i això comporta uns models de gestió i d'operativitat diferents a cada territori, i una bona anàlisi de tot plegat requeriria molt més espai del que tinc per aquest article d'opinió.

Així i tot, per fer-vos una idea de quins són els bombers que hi ha de Salses a Guardamar i de Fraga a Maó, a la Catalunya Nord, malgrat els estàndards homogenis i unificadors al nivell de l'Estat francès, el Departament dels Pirineus Orientals, territori que comprèn les comarques nord-catalanes, té competència exclusiva en l'anomenat SDIS 66, (per les sigles Service Départemental d'Incendie et de Secours i el número 66 que correspon al Departament dels Pirineus Orientals).

Al País Valencià, els cossos de bombers tenen una dualitat: per una banda, trobem els consorcis provincials de bombers a les tres províncies, gestionats per les diputacions provincials, i per l'altra, a cada capital de província, Castelló, València i Alacant, tenen el seu propi cos de bombers municipal i gestionat per l'Ajuntament.

Aquesta dualitat també la trobem a les Illes Balears, on trobem un cos per a l'Illa de Mallorca, gestionat pel Consell insular, i a la capital, els bombers de l'Ajuntament de Palma que donen servei a la ciutat. A la resta d'illes, Menorca,

Eivissa i Formentera, els serveis d'extinció els gestiona el seu propi Consell Insular.

A la Franja de Ponent trobem el servei dividit en els cossos comarcals de Bombers de la Ribagorça, de la Llitera i del Baix Cinca. En canvi, a la comarca del Matarranya, depenen dels Bombers de la Diputació Provincial de Terol.

El Principat d'Andorra, com estat sobirà independent, té el seu propi cos de Bombers.

Al Principat de Catalunya tenim tres cossos de bombers: els Bombers de la Generalitat de Catalunya, els Bombers de Barcelona, i els Pompiers d'Aran.

Els Bombers de Barcelona s'ocupen de la ciutat de Barcelona i els Pompiers d'Aran, des del 2019, gràcies al traspàs de competències des de la Generalitat de Catalunya al Consell General d'Aran, són sota l'administració del govern aranès.

Per últim, els Bombers de la Generalitat de Catalunya gestionen tot el territori, excepte la ciutat de Barcelona i la Vall d'Aran. El seu model és mixt, amb 1.460 bombers voluntaris i uns 2.500 professionals, distribuïts els primers en 76 parcs, i els segons en 74. En la categoria de personal funcionari, les dones representen només el 2%, i en la de voluntaris en són un 6%.

La diferència entre les dues categories és en l'àmbit contractual. Els professionals són funcionaris de carrera després de superar una oposició-concurs, i els voluntaris tenen un nomenament, després d'haver superat també un procés selectiu. Els primers tenen un contracte indefinit, per la seva condició de funcionari, amb un sou mensual i uns horaris establerts. Els segons fan de bomber en el seu temps lliure, només cobren quan treballen o fan activitats per serveis de reguarda, deu euros bruts l'hora, que han de declarar a Hisenda, malgrat que no cotitzen a la Seguretat Social. A més, no tenen compensada econòmicament la seva disponibilitat, i tampoc hi ha una data fixa de cobrament.

I tot i que, en teoria, haurien de rebre la mateixa formació, ja que la feina i les tasques són les mateixes, el curs bàsic que fan els professionals té més hores i més assignatures que el que fan els voluntaris.

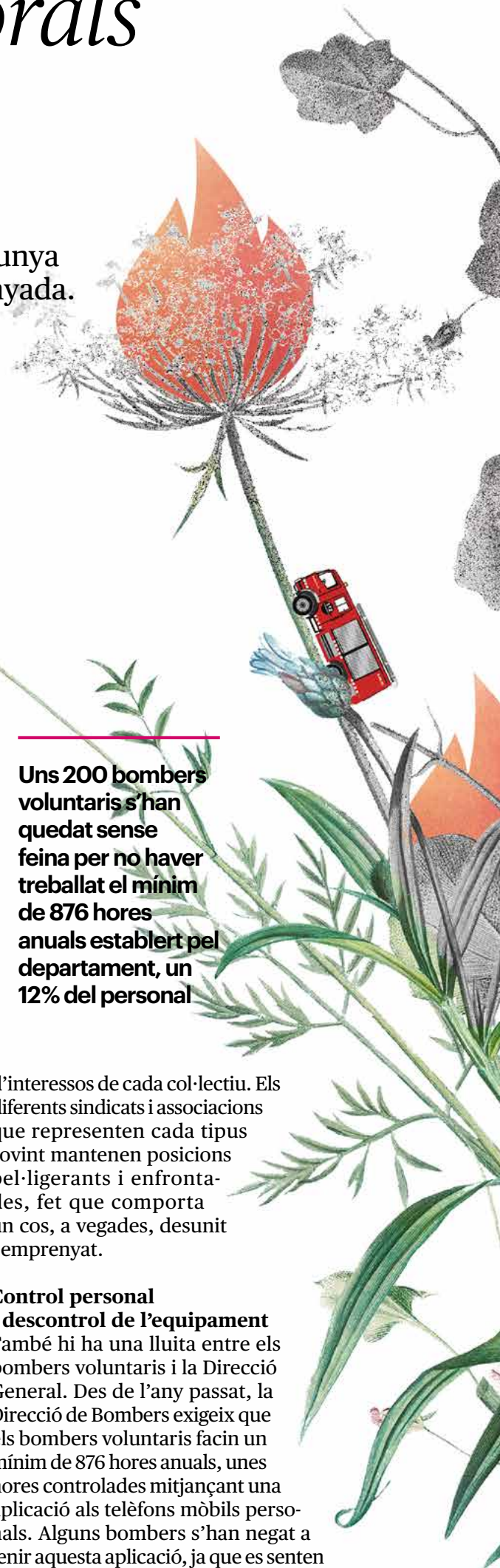
Existeix un conflicte intern entre bombers funcionaris i dels bombers voluntaris, a causa del xoc

Uns 200 bombers voluntaris s'han quedat sense feina per no haver treballat el mínim de 876 hores anuals establert pel departament, un 12% del personal

d'interessos de cada col·lectiu. Els diferents sindicats i associacions que representen cada tipus sovint mantenen posicions bel·ligerants i enfrontades, fet que comporta un cos, a vegades, desunit i emprenyat.

Control personal i descontrol de l'equipament

També hi ha una lluita entre els bombers voluntaris i la Direcció General. Des de l'any passat, la Direcció de Bombers exigeix que els bombers voluntaris facin un mínim de 876 hores anuals, unes hores controlades mitjançant una aplicació als telèfons mòbils personals. Alguns bombers s'han negat a tenir aquesta aplicació, ja que es senten

/ MARIA CONILL
@maria_ipunt

controlats i han d'anar avisant de la seva disponibilitat constantment. Això ha suposat que entre els que no han fet servir l'aplicació i els que no han arribat al mínim de 876 hores, s'hagi donat una allau de casos d'expulsió del cos. I la xifra no és negligible: uns 200 bombers voluntaris s'han quedat al carrer, un 12% del personal.

Però també hi ha altres problemes. La majoria de vehicles tenen una mitjana de 16 anys i la seva substitució no és ràpida. El procés burocràtic de comprar un camió fins que arriba al parc de bombers pot arribar als 36 mesos. I per acabar-ho d'adobar, durant els primers mesos del 2021 el servei de manteniment dels vehicles va estar aturat per manca de pressupost, i això comportava que no es podien fer revisions ni reparacions.

Però no només els problemes existeixen amb els vehicles. Portar a revisar un detector de gasos, un equip d'excavació o un vestit de risc químic, per exemple, és tota una aventura i poques vegades té el resultat esperat, ja que la burocràcia també ho empastifa tot. Cada material té el seu propi contracte de revisió, però algunes vegades aquest contracte no està en vigor i no es pot revisar res. Altres contractes només et permeten la revisió d'un nombre determinat d'equips i material, i quan això s'ha sobrepassat cal esperar. I així, qui dia passa, any empeny.

El malaurat accident que va tenir lloc el passat mes de juny a Vilanova i la Geltrú, on va morir un bomber i tres van resultar ferits va posar al descobert una altra gran mancança: molts equips de respiració autònoma són antics i no porten el dispositiu de seguretat anomenat d'home mort, una alarma que sona quan es detecta que el bomber no es mou durant un temps, a causa d'un accident.

Una altra greu deficiència és l'estat d'alguns parcs de bombers, tant a escala operativa com estructural. En l'àmbit operatiu, hi ha dies que alguns parcs de bombers de funcionaris no tenen la dotació mínima de personal o de comandaments. En l'àmbit estructural, ara que s'està fent una campanya per l'accés de la dona al cos, alguns parcs no tenen vestuaris o espais adequats per la presència femenina.

Altres parcs han quedat petits o obsolets i s'incomplixen mesures de prevenció de riscos laborals. Altres són vells, amb tancaments de portes i finestres deteriorades per manca de manteniment, fet que provoca manca d'aïllament acústic i desapropietament d'energia.

En definitiva, malgrat que els Bombers de la Generalitat són un referent a l'hora d'extingir incendis forestals, no és or tot el que lluu. Existeixen unes mancances operatives i estructurals internes que posen en risc la nostra feina, la nostra formació, la nostra salut i la de les persones amb qui treballem o interactuem. ●

pàgina oberta

Transició energètica: o la fem o ens la fan

Ens trobem en una cursa contrarellotge per donar resposta a la transició energètica. Fa mesos que diferents plataformes d'arreu del territori estem definint i desplegant un nou model energètic renovable alternatiu a l'oligopoli energètic.

Martina Tresserra | @mtresserra
Plataforma Salvem Tous

La plataforma veïnal Salvem Tous va néixer a finals del 2020 amb la finalitat d'aturar el projecte de central fotovoltaica anomenat "FV Matacan Solar", de 168,57 hectàrees, la majoria a Sant Martí de Tous. Més d'una desena de masies cauen dins del perímetre del projecte o just al límit. De cop, vam descobrir que enlloc estava especificada la distància que hi havia d'haver entre els habitatges i la central fotovoltaica. Ens vam adonar que aquest model energètic no tenia en compte ni la gent del territori ni el territori mateix. Ni tan sols l'energia produïda es quedaria allà.

Ens vam coordinar amb altres plataformes existents de l'Anoia que es trobaven en la mateixa situació: Salvem Massana i Serra Morena, Bellprat sobirania energètica, Jorba Reflexiona, Plataforma PACA, Per la Conca, Salvem la Serra de Feixes... Avui dia ens hem unificat sota el nom de Preservem l'Anoia per defensar el territori davant l'allau de projectes de grans centrals energètiques solars i eòliques de la comarca. A poc a poc anem sumant més consciència i mirades crítiques. No estem en contra de les energies renovables, que quedi ben clar, això, sinó de la manera com s'estan implementant.

El 2030, el 50 % de l'energia que consumim a Catalunya ha de ser renovable. El 2050, el 100 %. Aquest és l'objectiu d'Europa per fer front al canvi climàtic. Hi ha mesures de canvi energètic que ja s'haurien d'haver començat a aplicar fa temps. Però la nostra classe política no ha fet els deures i ara n'estem pagant les conseqüències.

Com que no hi ha una planificació ben feta, algunes empreses energètiques s'ofereixen per fer la feina, però els criteris d'aplicació prioritzen el benefici econòmic per sobre de tots els altres. Estem parlant de centrals energètiques impulsades per grans inversors que vesteixen de retòrica verda les seves macrooperacions: Endesa, Acciona, Iberdrola, Naturgy...

És del tot injustificable que la ciutadania paguem la ineficiència del model on els llocs de producció d'energia estiguin a centenars de quilòmetres dels llocs de consum, amb les pèrdues de rendiment energètic que hi haurà durant el transport de l'energia per mitjà de línies d'alta tensió quilomètriques. Això té sentit en el cas de les centrals hidràuliques per produir electricitat, perquè només es poden col·locar en llocs determinats, però en el cas de l'energia eòlica i solar hi ha la possibilitat de col·locar-ho a prop del lloc de consum.

Passar a l'acció

Les plataformes tenim l'objectiu de paralytitzar l'actual model de transició energètica, planificar aquesta transició al servei de la ciutadania, convertir-la en una oportunitat de desenvolupament sostenible per a les àrees rurals i respectar el patrimoni natural i cultural que configuren la nostra identitat col·lectiva.

Planificar la transició energètica implica quantificar de forma rigorosa, exhaustiva i detallada i territorialitzada quanta energia necessita la Catalunya d'avui, la del 2030 i la del 2050. Cal quantificar també quanta energia renovable es pot produir i estalviar amb l'activació dels petits i mitjans projectes responsables i sostenibles. Determinar el nombre imprescindible de grans centrals de renovables per cobrir les necessitats del conjunt del territori català.

Passar a l'acció exigeix crear un pla de sensibilització, informació i formació de la

ciutadania. Generar debat sobre com volem que s'apliquin les renovables, saber-ne els avantatges i els inconvenients i generar un esperit crític suficient per fer-nos responsables del nostre futur energètic.

Crear un pla de mesures de reducció de consum

Hauríem de plantejar-nos l'actual model de consum energètic i posar damunt la taula el decreixement i el concepte de qualitat de vida que tan bé plantegen Eduard Furró i Maria del Mar Furró al llibre *Custodiar la Terra* (Octaedro Editorial, 2016).

Conceptes que donarien per un altre article.

Millorar l'eficiència energètica, fomentar les instal·lacions d'autoconsum, les comunitats energètiques locals, produir energies renovables en espais antropitzats i no en sòl agrari perquè cada pam de terra fèrtil on es posin plaques vol dir menys producció agrària pròpia. Cal impulsar la innovació en energies renovables i un pla de recuperació de l'energia pública.

Hi ha d'haver una regulació estricta de les grans centrals de renovables amb uns criteris que respectin els espais naturals protegits, la distància de les centrals dels llocs habitats, lluny dels monuments històrics, protegeixin el paisatge i els espais agraris, i evitin que incrementin el risc d'incendis.

I el govern què? Doncs urgeix que presenti la nova llei de transició energètica a què es va comprometre. Les administracions han d'escoltar el territori i fer cas al personal tècnic del nostre país que fa anys

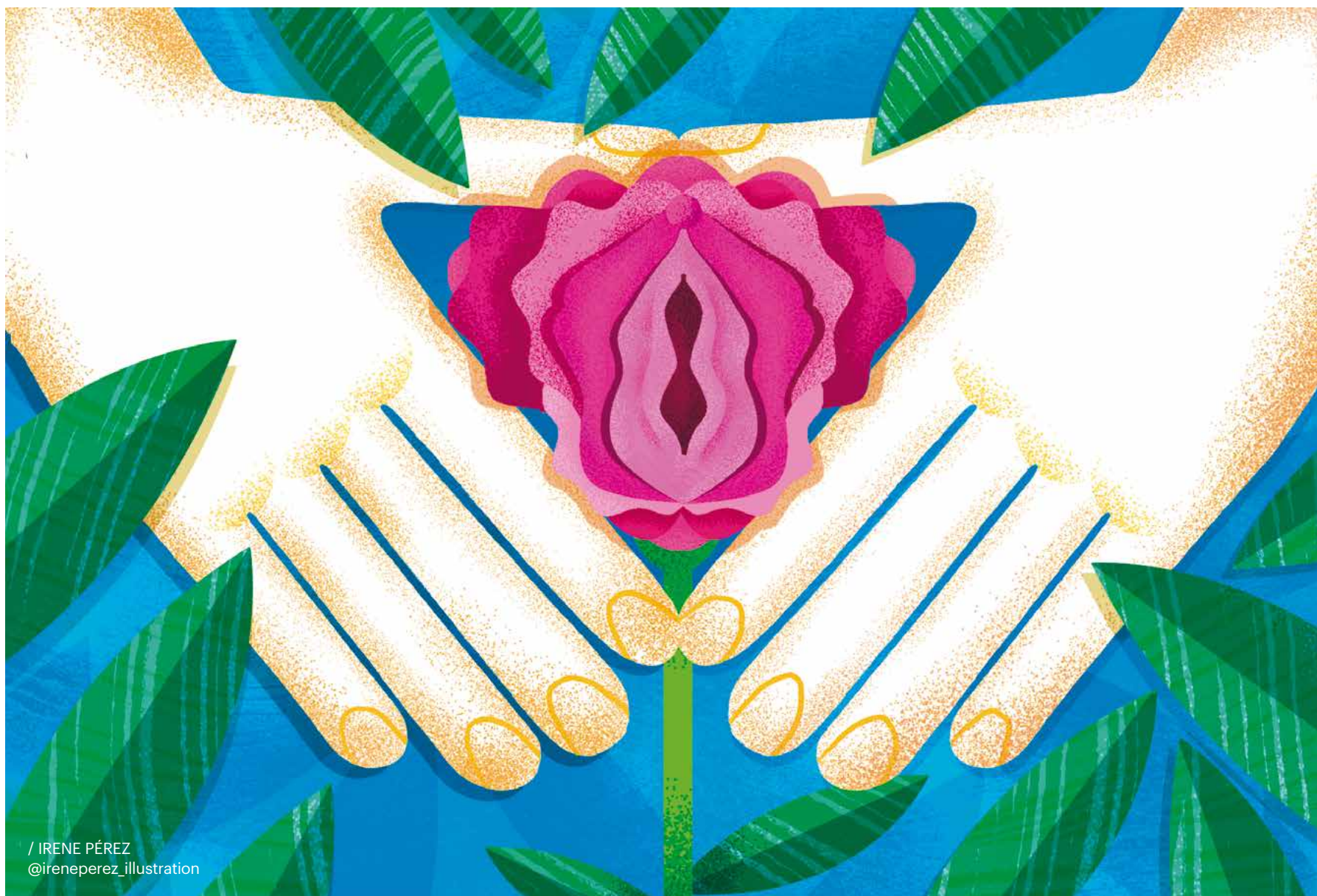
“

Hi ha d'haver una regulació estricta de les grans centrals de renovables amb uns criteris que respectin els espais naturals protegits

que treballa en la planificació d'aquesta mena de desenvolupament energètic per arribar a aquesta fita del 2050 sense malmetre el territori i d'una manera harmònica i consensuada.

Hi ha d'haver un canvi de model de consum i generació d'energia. I com ha dit en diverses ocasions el geògraf Sergi Saladié, la transició ha vingut per quedar-se i tenim la capacitat de ser participants d'aquest canvi. Si no ens fem la transició nosaltres, uns altres ens la faran. ●

/ IRENE PÉREZ
@ireneperez_illustration

Una ginecologia accessible i sense masclismes

Moltes activistes proposen descodificar aquesta disciplina per fer-la arribar a tothom via internet i proveir-la d'una mirada feminista dels cossos amb vulva, com una eina d'empoderament

Tere Albero | @tere_albero

Una investigació autònoma de Klau Chinche, activista transfeminista i hacker, esbrina els inicis de la ginecologia moderna occidental en el segle XIX en les plantacions cotoneres d'Alabama. A través dels diaris del metge James Marion Sims, comprova que, entre 1840 i 1845, aquest va dur a terme una infinitat d'operacions sense anestèsia a esclaves africanes, que en aquell context no tenien cap dret,

i qualsevol resistència o oposició podia condemnar-les a mort.

Betsey, Anarcha i Lucy són algunes de les dones que van passar per l'hospital que Sims havia muntat al pati de sa casa, perquè patien fistules (és a dir, la connexió entre un òrgan i una altra estructura) a causa de parts molt llargs, violacions, desnutrició i manca de sòl pelvià, donada la seua joventut. Anarcha va ser sotmesa a més de trenta operacions sense anestèsia després d'un part de 72 hores

que li provocà una fistula entre la vagina i el recte, per mal ús del fórceps per part de Sims. Lucy, amb 18 anys, va patir una operació d'una hora - amb una postura recolzada en mans i genolls -, de la que va trigar tres mesos a recuperar-se. Sims escriu al seu diari que "pensava que anava a morir". Conjuntament amb el seu deixeble Alexander Skene són considerats el dia d'avui els pares de la ginecologia. La figura d'investigadors com Skene i Sims és històricament tan »

» influent que diverses parts de l'anatomia dels cossos amb vulva reben els seus noms, com ara la glàndula de Skene, la glàndula Bartholin (pel danès Caspar Bartholin) o les trompes de Fal·lopi (per l'italià Gabriele Fallopio).

És després d'assabentar-se d'aquestes atrocitats que Klau Chinche engageja, junt amb altres companyes el projecte GynePunk, per revolucionar la ginecologia des d'una perspectiva no binària, transfeminista, lliure de violències per als cossos amb vulva. Són conscients que, malauradament, la violència ginecològica i obstètrica afecta moltes dones i identitats dissidents que no troben solucions en la medicina convencional perquè no les entén com a subjectes amb malalties específiques i, per tant, provoca retards en la detecció de malalties o diagnòstics erronis.

Desxifrar i democratitzar la ciència

La ginecologia com a disciplina científica ha anat avançant al llarg de les civilitzacions a través de l'experimentació, tot i que en la majoria dels casos l'han exercit homes blancs occidentals. Les dones i els cossos amb vulva, malgrat ser els subjectes als quals s'adreça aquest camp del saber, no han estat presos en consideració sinó més bé ignorats deliberadament. Fins i tot, en molts llocs del món, el sistema de salut actual encara nega l'accés a persones sense assegurança, en procés de migració o que es dediquen al treball sexual, per exemple. Des de GynePunk tracten de posar digitalment a l'abast de tothom eines que pal·lien aquesta situació.

Al llarg de la història també és ben conegut com es perseguïen i acusaven de bruixes o heretges algunes dones que coneixien remeis tradicionals basats en les plantes, que tractaven de pal·liar les malalties de les seues iguals, ajudar-les a avortar o a parir.

Des dels seus inicis, GynePunk té una vocació divulgativa, per donar a conèixer per tots els mitjans possibles la història de la ginecologia, siga en xerrades, tallers o fanzins i per reanomenar la glàndula parauretral o ejaculadora amb el nom d'Anarcha, i les glàndules lubricants o vestibulars majors amb els noms de Lucy i Betsey. “Proposem una etimologia basada en el funcionament dels òrgans i no en la colonització personal”, explica Chinche. D'altra banda, també informar i formar sobre ginecologia “des de la filosofia del *do it yourself*, però també del *do it with others*, i el *do it together*”, (que en an-

glés volen dir “fes-t'ho tu mateixa”, “fes-ho amb altres” i “fem-ho juntes”) per fer més accessible aquests coneixements. Chinche emfatitza que “no

és un espai per a la diagnosi, sinó més aviat per apropar un coneixement, desxifrar-lo i fer-lo accessible a tots els cossos amb vulva”.

Lliures de ‘machitos’
GynePunk va sorgir com a col·lectiu fa més de set anys a Barcelona, amb Chinche i altres activistes *transhackfemi-*

nistes i *biohackers* que compartien el projecte Pechblenda, una comunitat sorgida de la necessitat de tenir espais hackers “lliures de masclisme,

de *machitos* i de normativitat”, com manifesta Chinche. Pechblenda entra en contacte amb Hackteria, una plataforma digital comunitària que tracta de fomentar la col·laboració entre científiques, hackers i artistes perquè, amb les seues contribucions, la tecnologia siga més accessible i aplicable en els entorns quotidians. D'aquesta unió transdisciplinària, que s'anomena *biohacking*, GynePunk començà a produir aparells ginecològics, aprofitant els recursos que *biohacking* facilitava. “Nosaltres no vam inventar el fil negre, sols vam adaptar allò que *biohacking* ja porta-

va fent feia temps, com microscopis, centrifugadores, incubadores i altres a una qüestió concreta com era la ginecologia no binària, transfeminista”, explica Chinche.

Totes les eines que es varen fabricar es presentaven i s'empraven en tallers presencials d'autoconeixement i autoexploració, que amb l'arribada de la pandèmia de la COVID-19 es van haver d'aturar. Això, sumat a la identitat migrant de Chinche, xilena es-

tablerta primer a Barcelona, i ara a Mèxic, és un altre dels motius pels quals encara no s'han représ aquests tallers. Chinche no descarta conti-

Centrifugadora creada a partir d'un disc dur. El portamostres està imprès en 3D. És una de les eines construïdes per GynePunk.

Klau Chinche emfatitza que “no és un espai per a la diagnosi, sinó més aviat per apropar un coneixement, desxifrar-lo i fer-lo accessible”

GynePunk va sorgir com a col·lectiu fa més de set anys a Barcelona, amb activistes que compartien el projecte Pechblenda

nuar amb els tallers més endavant, però per ara treballa a recopilar tota la investigació, el material i la documentació que va elaborar GynePunk: perquè estiga a l'abast de tothom a internet, per escriure un llibre i per crear una web específica que en facilite l'accés.

El tabú del plaer

Altres col·lectius treballen també des de l'autoconeixement i la conscienciació com a eines per a reapropiar-se dels cossos amb vulva, descolonitzar-los i empoderar-se. Així treballen les Mandràgores, una cooperativa d'educació sexual i afectiva per a adolescents, joves i dones amb perspectiva feminista.

Laura Arcarons, tallerista de la cooperativa, explica que per a parlar de sexualitat "cal una perspectiva més ampla que surti de la lògica de la prevenció de riscos i reproductiva, perquè així es deixa completament de banda el plaer", una qüestió que Mandràgores entén com a fonamental per desenvolupar una sexualitat saludable. "Perquè no tothom viu la sexualitat des de la reproducció, i continua havent-hi un tabú per parlar del plaer", explica Arcarons. "El desconeixement de la vulva és molt

més gran que no pas el del penis, per això cal fomentar l'autoconeixement dels cossos amb vulva". Per aquesta qüestió, des de Mandràgores ho treballen com el camí per trencar tabús, per empoderar-se i viure la sexualitat des del gaudi.

Laura Arcarons, de Mandràgores, diu que per parlar de sexualitat "cal una perspectiva que surti de la lògica de la prevenció de riscos i reproductiva"

Aquesta reflexió també la comparteix Diana J. Torres, artista i escriptora feminista, en el seu llibre *Coño potens: manual sobre su poder, su próstata y sus fluidos* (Txalaparta, 2015). Per a ella, la ciència mèdica és una gran enemiga dels cossos i la sexualitat de les dones, perquè ha silenciat l'existència de l'ejaculació i altres fluids en els conys. A més de fer creure en l'existència del punt G, com "una zona de la vagina especialment plaent on poder desenvolupar orgasmes vaginals",

en lloc de parlar obertament de la pròstata i del clítoris com a únic òrgan capaç de produir orgasmes en els cossos amb vulva, com més tard ha demostrat la lluita feminista.

En la seua investigació, Torres destaca que en altres cultures, com la hindú, tenen referents literaris on parlen de l'ejaculació tant en homes com en dones. Entre els segles XV i XVI, es va escriure l'obra *Ananga Ranga*, on es parla del "Kama-salila", que es podria traduir per "aigua de la passió" o "aigua de la vida", en referència a l'ejaculació, que "no hauria de tenir gènere", com sentència Chinche.

Malauradament, "la cultura occidental colonialista ha ocultat o directament esborrat molta informació i cal temps perquè deixi de ser un tema tabú i s'agafe amb la consideració que cal la pròstata i l'ejaculació dels conys", diu Torres. Per a ella, l'autogestió és la millor via per accedir al coneixement i l'experimentació sobre els nostres cossos: "No recórrer a l'autogestió seria deixar la nostra salut en mans d'una ciència patriarcal a la qual li interessin més els comptes bancaris que el nostre benestar". I conclou: "La descolonització dels cossos amb vulva implica tenir-los presents, tocar-los, mirar-los i experimentar amb ells". ●

PER SABER-NE MÉS:

Fanzins en línia:

- *Anus in corporeus.*
- *Anarcha Glam Ilustrado.*
- *Tekno Chamana.*

Llibre:

- *Coño Potens: manual sobre su poder, su próstata y sus fluidos* Diana J. Torres (Txalaparta, País Basc, 2015).

Una de les sessions de treball de GynePunk.

La tensió entre civils i militars es dispara al Sudan

Un intent de cop d'estat fallit fa augmentar els retrets i la desconfiança en el si del fràgil govern encarregat de conduir el país cap a la democràcia

Marc Español | @mespanolescofet
El Caire

El dimarts 21 de setembre el dia va arrencar al Sudan sacsejat i desconfiant a parts iguals. A primera hora del matí, el portaveu del consell encarregat de pilotar la fràgil transició democràtica en el país africà, Mohamed al-Faki, va publicar un inquietant missatge a les xarxes socials en què cridava el poble sudanès a mobilitzar-se per “protegir la transició”. Només una hora més tard, el mateix Al-Faki va fer un altre anunci, aquest cop més encoratjador: “Tot es troba sota control, la revolució és victoriosa”.

Els fets es van anar esclareint a poc a poc en les hores següents. Cap a les tres de la matinada, l'exèrcit sudanès havia frustrat un intent de cop d'estat d'un grup d'oficials i soldats, segons va anunciar la televisió estatal. Els revoltats havien tractat de fer-se, sense èxit, amb el control de la Comandància General de les Forces Armades, els edificis de la ràdio i la televisió públiques i diverses infraestructures clau de la capital, Khartoum, segons van publicar diversos mitjans locals i internacionals al llarg de la jornada. A la tarda, l'exèrcit va anunciar la detenció de 21 oficials i d'una xifra indeterminada de soldats.

Tot i que la maniobra va ser curtcircuitada ràpidament, l'intent de cop d'estat representa l'últim índex de la delicada situació en què es troba el Sudan a mesura que intenta avançar cap a la democràcia i enterrar l'herència del règim islamista d'Omar al-Bashir, enderrocat l'abril del 2019, després de mesos de grans mobilitzacions socials. A més, l'episodi ha disparat com mai la tensió, els retrets i la desconfiança entre els líders civils i militars del país.

De cop a cop

Des de l'estiu de l'any 2019, el Sudan està governat per l'anomenat consell sobirà, una junta integrada per membres civils i militars. L'òrgan, encarregat de dirigir la transició, es va formar gràcies a la pressió popular exercida contra la junta castrense que havia intentat retenir en solitari el poder després d'enderrocar Al-Bashir en un cop d'estat.

Però la relació entre el sector civil i el militar del consell sobirà, que sobre el paper ha de preparar el Sudan per les seves primeres eleccions generals, sempre ha estat delicada. I qüestions com la pau amb grups armats alçats contra el règim d'Al-Bashir o la profunda crisi econòmica que travessa el país només l'han deteriorat. Sobre els militars, a més, plana el dubte de fins a quin punt estan disposats a cedir el poder, sobretot quan falten dos mesos perquè la presidència de la junta passi a mans civils -una data que les forces armades qüestionen.

En aquest context, el cop d'estat fallit només ha contribuït a enredar encara més les coses. Tot i que altres intents ja s'havien produït abans, el darrer va ser el primer que no es va frustrar abans de començar, sinó que va arribar al carrer. I malgrat això, la desconfiança general cap als militars ha portat a moltes persones a dubtar de fins a quin punt els moviments van ser reals o una espècie de

Des de l'estiu de l'any 2019, el Sudan està governat per l'anomenat consell sobirà, una junta integrada per civils i militars

L'intent de cop d'estat del 21 de setembre ha disparat com mai la tensió, els retrets i la desconfiança

prova -sigui per acció o per omisió- per veure'n les conseqüències. Tampoc ha ajudat que els militars hagin reconegut obertament que ja tenien informació sobre el cop, però que no van actuar abans perquè volien atrapar els colpistes en acció.

La versió que més força ha agafat des d'aleshores és que l'intent de cop d'estat el van perpetrar un grup d'oficials i soldats islamistes lleials al règim d'Al-Bashir, probablement coordinats amb civils i figures de l'antic règim a l'exterior, inclòs el veí Egipte, tal com van defensar des de l'inici diversos membres civils del consell sobirà.

“El que ha tingut lloc és un cop d'estat orquestrat per elements dins i fora de l'exèrcit, i és una extensió dels intents dels sectors romanents des de la caiguda de l'antic règim d'avortar la transició democràtica-civil”, va assegurar, en les seves primeres declaracions televisades, el primer ministre sudanès, Abdalla Hamdok, que va esmentar que hi havia hagut un alt nivell de coordinació.

El sector militar del consell sobirà, en canvi, va intentar deslegitimar aquesta versió dels fets en un primer moment, en assegurar que entre els detinguts no hi havia cap figura ni civil ni política, i que la investigació inicial no suggeria cap afiliació per part dels implicats. En els dies posteriors, però, els militars han admès la participació de civils, tot i que no han reconegut de moment si es tractava o no d'un grup d'islamistes.

Augmenta la tensió

Lluny d'ajudar a cosir ferides, la reacció a l'intent de cop d'estat ha estat profundament divisòria al Sudan, un efecte encara més alarmant que la temptativa de cop per ella mateixa. En aquest sentit, les Forces per la Llibertat i el Canvi, la gran aliança política de grups civils del país, i diversos líders civils a títol individual han intercanviat acusacions de responsabilitat amb els militars, sigui per mala gestió o per reticències a afrontar reformes.

Així, el líder del consell sobirà i comandant de l'exèrcit, Abdel Fattah Burhan, i el líder de les Forces de Suport Ràpid, un temut grup paramili-

Els líders civils han defensat des del principi de la transició la necessitat particular de depurar les forces de seguretat

Organismes com el Consell de Seguretat de l'ONU, la Unió Africana i la Unió Europea han donat suport al procés de transició

tar, i possiblement l'home més poderós del Sudan, Mohamed Hamdan Dagalo “Hemetti”, s'han atribuït l'èxit a l'hora de frenar el cop d'estat. Han culpats el sector civil de perdre el temps en disputes de poder internes i en criticar-los en comptes d'atendre les necessitats del poble, la qual cosa, a parer seu, ha generat un estat d'insatisfacció general que propicia accions com aquesta. A més, Burhan i Dagalo han aprofitat l'ocasió per mostrar una sintonia pública molt poc habitual.

“[Els polítics] han descuidat la gent, la seva qualitat de vida i els serveis bàsics mentre estaven preocupats pel repartiment de càrrecs, la qual cosa ha creat insatisfacció entre el poble”, va criticar Dagalo en una cerimònia de graduació de les forces especials de l'exèrcit.

El sector civil, en canvi, ha minimitzat el mèrit dels militars en contenir l'intent de cop recordant-los que són ells qui controlen la intel·ligència militar, i els han acusat d'explotar algunes crisis polítiques per avivar la tensió i sembrar el caos per debilitar-los. També han aprofitat l'episodi per renovar les denúncies a la seva política d'obstrucció de la transició, sobretot pel que fa a sotmetre l'exèrcit a control civil i a dur a terme una reforma de les institucions de seguretat i militars, la veritable clau de volta del procés.

En aquesta línia, els líders civils del Sudan han defensat des del principi de la transició la necessitat particular de depurar les forces de seguretat i militars de membres islamistes lleials a l'antic règim -una demanda que els líders militars rebutgen en nom de la unitat-, i en els darrers dies alguns d'ells han manifestat la seva predisposició a tornar als carrers per fer front als militars si aquests no volen complir el mandat popular expressat el 2019.

“Vostè no és un guardià. El guardià és el poble. Vostès són un soci en una proporció coneguda per tothom i especificada en el document constitucional [de transició]. No hi ha tutela sobre el poble”, va asseverar Al-Faki, dirigint-se a Burhan i als militars, en una entrevista a una cadena de televisió sudanesa, segons va recollir Radio Dabanga.

Així mateix, és conegut que alguns sectors de l'exèrcit estan neguitosos per la voluntat dels civils d'enviar Bashir, empresonat a Khartum, al Tribunal Penal Internacional per fer front a càrrecs de genocidi, crims contra la humanitat i crims de guerra comesos a la regió de Darfur, pel temor que un exercici de rendició de comptes com aquest els pugui perjudicar a ells.

L'únic àmbit en què l'intent de cop d'estat no ha generat cap fissura ha estat el de la comunitat internacional. Organismes com el Consell de Seguretat de l'ONU, la Unió Africana i la Unió Europea han recolzat el procés de transició al país, com també han fet països com l'Aràbia Saudita, els Emirats Àrabs Units i, amb especial èmfasi, Estats Units. ●

L'Estat espanyol reforça vincles amb Colòmbia obviant els drets humans

Diverses organitzacions de drets humans denuncien la condecoració d'Ivan Duque amb la Gran Creu de l'Ordre d'Isabel la Catòlica i els acords bilaterals que incrementen la “impunitat” de les multinacionals

Jordi Campabadal Graus | @jordicampag

El 18 de setembre Ivan Duque va concloure el seu viatge oficial a l'Estat espanyol. El mandatari colombià arribava després de tres anys de presidència marcats pels incompliments amb els Acords de Pau, l'assassinat de líders socials -més de 900 documentats per la Jurisdicció Especial per la Pau des de finals de l'any 2016- o la repressió desfermada contra les protestes del 'Paro Nacional', iniciat el mes de maig, que varen deixar, d'acord amb dades de l'ONG colombiana Temblores, 44 assassinats, 90 mutilacions oculars o 35 víctimes de violència sexual a mans de la força pública.

Duque va topiar amb l'oposició de la diàspora colombiana a l'Estat espanyol, bona part forçada a sortir del seu país a conseqüència de la violència. Segons dades de la Comissió espanyola d'ajuda al refugiat, les persones sol·licitants d'asil amb aquesta nacionalitat se situen en la segona posició en nombre a escala estatal. Les fortes crítiques van alterar l'agenda prevista, i es va desprogramar la seva visita a la Fira del Llibre de Madrid, que comptava amb Colòmbia com a país convidat. Tanmateix, el que cap protesta va poder evitar és la seva condecoració amb la Gran Creu de l'Ordre d'Isabel la Catòlica, del govern espanyol. “Tot un aval a les violacions dels drets humans i la impunitat”, denuncia Natalia Munevar, activista i candidata del Polo Democrático per representar la colombianitat a l'exterior. Aquest no va ser l'únic fruit del seu pas per l'Estat espanyol. En paral·lel a la condecoració, ambdós governs es van emplaçar a fi d'estrènyer una històrica relació, qualificada pel mateix Duque de “germandat indissoluble”.

Portes obertes a la inversió estrangera

En totes les trobades que el mandatari colombià va mantenir durant la gira per l'Estat espanyol, hi va haver una idea que repetí constantment: Colòmbia és un país obert a la inversió estrangera. Polítics, empresaris i mitjans de comunicació van sentir Duque reiterar com el país que presi-

deix és “el més segur i atractiu per invertir de tota l'Amèrica Llatina”. L'agenda de la seva visita a l'Estat incloïa la firma d'un nou Acord per la Protecció i Promoció Recíproca d'Inversions (APPRI) entre l'Estat espanyol i Colòmbia, que desplega una sèrie de normatives per dotar de garanties jurídiques les empreses que des d'un Estat inverteixen a l'altre. Tanmateix, com reconeixen alguns dels grups empresarials que han donat suport al pacte, suposa uns majors beneficis per a la part espanyola, ja que és des d'on s'activaran un major nombre d'empreses i inversions.

Erika González, de l'Observatori de Multinacionals a l'Amèrica Llatina (OMAL), defineix el marc normatiu de l'Acord com a “arquitectura jurídica de la impunitat”, concebuda amb l'objectiu de blindar els interessos de les transnacionals espanyoles. “Amb aquesta firma es garanteixen els beneficis d'aquestes empreses a Colòmbia, alhora que les dota d'im-

munitat davant de la seva llarga trajectòria de violació dels drets humans”, explica González.

El qüestionat negoci de les transnacionals

Avui dia, més de 600 empreses espanyoles operen a Colòmbia, i l'Estat espanyol se situa com a segon inversor en aquest país, només per darrere dels Estats Units. Tot i que la seva naturalesa ha anat mutant al llarg dels anys, el cert és que entre elles hi figuren multinacionals que han estat fortament qüestionades pel seu vincle amb violacions a drets fonamentals. L'any 2008, el Tribunal Permanent dels Pobles, un òrgan internacional que actua amb independència dels estats, va emetre un dictamen sobre les actuacions de diverses empreses espanyoles. En aquest, es vinculava Unió Fenosa amb violacions dels drets sindicals, atemptats contra el medi ambient i desplaçament forçat de poblacions camperoles; o Endesa, Aigües de Barcelona i Telefónica, amb greus violacions dels drets sindicals i dels seus treballadors.

La inversió espanyola a Colòmbia va experimentar un alt creixement a partir de la dècada dels noranta, moment en el qual companyies com BBVA, Banco Santander, Endesa o Gas Natural arribaren atretes per la privatització d'amplis sectors i la desregularització del mercat, en consonància amb la política neoliberal implementada pels governs colombians d'aquells anys. Això va generar que gairebé totes les multinacionals espanyoles acabessin tenint negocis en aquest país i concentraren la majoria d'inversions en dos sectors: l'energia i els serveis financers. “Si des de llavors alguns dels àmbits en els quals s'ha concentrat la inversió han anat evolucionant, el que continua fins avui de forma immutable és el fet de col·locar l'augment dels beneficis per damunt de qualsevol altre interès”, exposa la investigadora de l'OMAL Erika González, qui també aclareix que aquesta no és una pràctica exclusiva d'aquestes d'empreses, sinó “inherent a la lògica del mercat capitalista”.

Durant la visita a Madrid, Duque va topiar amb l'oposició de la diàspora, forçada a sortir de Colòmbia per la violència

En els discursos durant la gira ha reiterat que el seu país és “el més segur i atractiu per invertir de tota l'Amèrica Llatina”

Sánchez i Duque acorden reforçar la cooperació econòmica i política entre l'Estat espanyol i Colòmbia. / DIEGO DEL MONTE (LA MONCLOA)

Destí regular per la venda d'armes espanyoles

Tal com va fer públic La Moncloa, Duque va firmar altres acords bilaterals durant el seu pas per l'Estat espanyol. Els dos governs van establir una Comissió de cooperació política, encaminada a reforçar els lligams entre administracions mitjançant els seus ministeris d'exterior, o un acord específic sobre temes de delinqüència i seguretat, entre d'altres. Del que no ha transcendit res és de si en l'agenda del mandatari colombià hi ha hagut espai per una de les altres relacions històriques entre ambdós països: l'exportació constant d'armament espanyol a territori colombià.

L'Estat espanyol i la seva indústria armamentista han estat un proveïdor permanent de les forces de seguretat colombianes. Segons dades oficials, el govern espanyol ha exportat "material de defensa" a Colòmbia valorat en 188 milions d'euros entre els anys 2010 i 2019. La magnitud i letalitat de la repressió emprada contra les protestes dels darrers anys, ha portat a fer que diverses ONG, com Amnistia Internacional, Greenpeace, Oxfam Intermón o FundiPau exigeixin al govern espanyol la suspensió de la venda d'armes, en considerar que no existeixen garanties sobre l'ús d'aquestes per part de la policia i l'exèrcit colombià. "Què ha d'arribar a passar, a Colòmbia, perquè algun govern espanyol es plantegi la suspensió

El govern espanyol ha exportat "material de defensa" a Colòmbia valorat en 188 milions d'euros entre els anys 2010 i 2019

Amnistia Internacional, Greenpeace, Oxfam Intermón o FundiPau exigeixen al govern espanyol la suspensió de la venda d'armes

de la venda d'armament a aquest país?", lamenta Alberto Estévez, portaveu d'Amnistia Internacional en matèria de comerç d'armes.

Una política d'estat

"És molt preocupant veure com, mentre altres països exigeixen rendició de responsabilitats al govern colombià, Espanya decideix reconèixer d'aquesta forma a Iván Duque", afirma Alejandro Lanz, director de l'ONG Temblores, qui també expressa la necessitat de qüestionar que governs autoproclamats com a "garants dels drets humans" mantinguin el lliure subministrament d'armament o qualsevol altra mena d'acords bilaterals amb Estats que els violen constantment. Per Tom Kucharz, d'Ecològistes en Acció, "rere la condecoració a Duque hi ha una clara voluntat d'endolcir unes relacions diplomàtiques que després es tradueixen en beneficis per al sector privat". Aquest vincle, remarca, ha estat sempre la relació exterior mantinguda tant amb governs del PP, com del PSOE. "Es tracta d'una política d'estat", sentència.

"Cal que des d'aquesta part d'Europa hi hagi un replantejament de si realment es vol continuar tenint aquesta mena de relacions colonials amb Colòmbia, primant els beneficis de les multinacionals per sobre del dret a la vida", conclou Natalia Munevar. ●

La **Directa** utilitza els serveis de **foli verd** gràfiques

C/ de la Llibertat 44, Barcelona
foli@foliwerd.net

ger ENTITAT CULTURAL I ESPORTIVA

C/ del PI 25.Ribes.(Garraf).Països Catalans
08810.Tlf:93 896 12 00.ger@mesvilaweb.com

...aquest estiu posem la directa amb la nova web
www.entitatger.cat

KAMILOSETAS MUSKARIA

distribuidora llibertària

www.nodo50.org/kamilosetas
kamilosetas@nodo50.org

COL-LABORA!
AGRUPA'T!
PARTICIPA!

LADINAMO Fundació per a l'habitatge cooperatiu

www.ladinamofundacio.org

PR(•)TESTA
FESTIVAL INTERNACIONAL DE CINEMA DE CRÍTICA SOCIAL

Festivalprotesta.cat
15-23 Oct. a Vic

DIE LINKE, EN LA CORDA FLUIXA

El partit d'esquerres perd la meitat dels vots, però se salva 'in extremis' de quedar fora del Parlament federal d'Alemanya

L'anàlisi de Roger Suso | @vonsusowicz
Periodista

Die Linke ha esdevingut gairebé un partit regional de l'est d'Alemanya. És només gràcies a tres mandats directes que Die Linke manté el grup parlamentari al Bundestag després de quedar-se per sota del llindar del 5 %, la barrera electoral per accedir al Parlament alemany. Així, el partit postcomunista, en haver guanyat en dos districtes electorals de l'est de Berlín i en un de Leipzig es manté al parlament amb 39 escons. El 9,2 % dels vots aconseguits l'any 2017 s'han reduït gairebé a la meitat, situant-se en el 4,9 %, després que 1,1 milions de vots hagin migrat des de Die Linke cap a l'SPD i Els Verds. L'any 2009, Die Linke s'havia enfilat fins a l'11,9 %.

El diputat Fabio De Masi va tuitar durant la nit electoral que el partit ha de "reinventar-se". La desbandada "no ha estat per la campanya electoral", sinó "per l'evolució dels darrers anys". Tot suma, en tot cas: la campanya de Die Linke va ser erràtica. Amb una estratègia centrada només a prevenir un govern del candidat conservador Armin Laschet (CDU) i a oferir-se com a soci menor a un eventual govern tripartit roig-roig-verd, assenyalant els precedents a Berlín i Turíngia, el partit, segons la diputada Sevim Dagdelen, va fer la impressió que "volia governar incondicionalment" en comptes de capitalitzar el malestar social pel desmantellament de l'estat del benestar i abanderar les polítiques socials i la reforma del subsidi d'atur. Per Dagdelen, un resultat "brutal i amarg, però previsible".

A més, Die Linke no ha aconseguit donar a conèixer els seus candidats: Janine Wissler i Dietmar Bartsch, en part per culpa d'un nom propi: Sahra Wagenknecht. Aquesta diputada electa és la figura més destacada i coneguda del partit, i copa la representació d'aquesta opció electoral a les televisions. Defensa unes tesis minoritàries a Die Linke, com ara el seu posicionament antiimmigració i l'adopció d'una retòrica propera a la ultradreta, que ella creu que ha d'evitar la fuga de vot obre-rista a Alternativa per Alemanya (AfD). La discussió, fonamentalment destructiva, dels darrers anys sobre Wagenknecht i sobre quin tipus d'esquerres vol encarnar el partit, ha desgastat amb escreix Die Linke. En qualsevol cas, essent la principal candidata a Renània del Rin del Nord-Westfàlia, amb un 3,7 % de vots, ha perdut la meitat de l'electorat d'ara fa quatre anys.

Sense una narrativa coherent sobre cap a on vol anar i què pretén fer, amb el risc de patir escissions, la formació coliderada per Susanne Hennig-Wellsow i Janine Wissler també ha pagat cares les seves divergències internes en política exterior, en particular per la seva desaprovació de l'evacuació humanitària durant la retirada de l'Afganistan per part de l'exèrcit. Mentre la direcció de Die Linke va optar per l'abstenció - el partit des de sempre s'ha mostrat

en contra de la participació de l'exèrcit a l'Afganistan -, set diputats dels 43, van votar en contra l'operatiu de rescat, situant-se al costat d'Alternativa per Alemanya, partit que va votar contràriament en bloc. Mentre Katja Kipping, copresidenta del partit entre 2012 i 2021, atribueix gran part de la derrota electoral a aquesta desunió -que "situa Die Linke", als ulls

de molts, sosté, "al costat dels dèspotes"; altres dirigents, com Dagdelen, creuen que la relativització constant de l'antiga presidència, de la postura anti-OTAN del partit explica gran part de la desbandada. El diputat federal

Lorenz Gösta Beutin sosté que el futur del partit implica unificar la política de classes, combinar les lluites socials, connectar-se amb l'internacionalisme en lloc de cedir per guanyar capacitat de governar i respectabilitat i optar per una política conservadora, carregada de ressentiment.

Consolidació de l'extrema dreta
Alternativa per Alemanya (AfD) ha entrat al Bundestag per segona vegada. Amb un 10,4 % dels vots, la formació d'extrema dreta es consolida, però ha perdut força. El 2017, AfD va obtenir un 12,6 % i arran del govern de gran coalició entre democristians i socialdemòcrates, el partit va convertir-se en cap de l'oposició. Enguany, s'ha de conformar amb el quart grup parlamentari, però es continuarà dotant

de càrrecs, poder i diners públics per a disseminar el discurs de l'odi. El resultat confirma que AfD, immers en disputes internes entre la seva ala liberal-conservadora i l'ala etnonacionalista, no ha pogut guanyar res fora del seu electorat habitual. Tampoc ha obtingut un rèdit significatiu de les protestes contra les mesures del govern per combatre la pandèmia de la COVID-19 i la vacunació. De fet, en paraules de la presidenta d'AfD a Berlín, Kristin Brinker, el partit es considera el "braç parlamentari" del conspiracionisme. La campanya, seguint el model trumpista, emprant la llegenda del frau electoral, no ha estat reeixida en el conjunt del país. No obstant això, en els estats federats de l'antiga Alemanya de l'Est, el partit s'ha situat com a segona força rere la CDU, arribant a guanyar als estats de Saxònia (on governa la CDU), amb el 30,7 % dels vots, i de Turíngia (on governa un tripartit roig-roig-verd), amb el 24 % dels vots.

Segons va tuitar durant la nit electoral la Fundació Amadeu Antonio, una organització que treballa contra l'extremisme de dretes, el racisme i l'antisemitisme, AfD, de la mà de la nova dreta, fa temps que ha perfeccionat el concepte dels tres pilars d'acció que originàriament va iniciar el partit neonazi NPD. En primer lloc, la batalla cultural, és a dir la lluita intel·lectual (sobretot a través de la seva fundació, Desiderius Erasmus); en segon lloc la lluita del carrer, és a dir, la mobilització i la protesta constant, ja sigui a través de Pegida, Querdenken o el Moviment Identitari; i en tercer lloc, el braç parlamentari. ●

El 9,2% que van aconseguir l'any 2017 s'ha reduït fins al 4,9%, després que 1,1 milions de vots hagin migrat a l'SPD i Els Verds

arc
Assegurem compromís

www.arc.coop

COOPERATIVA AUTOGESTIONÀRIA
www.lacitatinvisible.coop
ATREVEIX-TE A IMAGINAR-LA

commons cloud.coop

- ♥ Tecnoètic
- ♥ Programari lliure
- ♥ Cooperatiu

- ▶ oficina
- ▶ correu
- ▶ meet
- ▶ ERP

Allibera't dels #GAFAM per a teletreballar i comunicar-te
<hola@commonscloud.coop>

una altra economia és necessària
una altra forma d'estalviar ja és possible

coop57

serveis financers ètics i solidaris

www.coop57.coop

LA DESKOMUNAL

MENÚ DEL DIA
de dilluns a divendres de 8h a 16:30h

TAPES I PLATS DE CARTA
Dissabte de 13h a 16:30h

ladeskomunal.coop

Una de les
paradetes del
Tenderete,
a Burjassot .
/ JAUME
FERRANDO
@La_Directa

Autoedició contra la lògica del mercat

L'esperit del 'fes-ho tu mateixa' es fa notar en una munió de festivals que promouen la producció de publicacions guiada per l'esperit autogestionari i al marge de les dinàmiques capitalistes

Marc Campos | @La_Directa

Qui és propietari de la impremta és també propietari de tot el que es crea emprant-la. En ser posseïdora dels mitjans de producció, controla el procés productiu i, per tant, el resultat ve determinat pels criteris que estableix el capital. Però l'avanç del progrés tècnic i de les experiències autogestionades motivades per la necessitat de crear en llibertat ha fet possible que el fenomen de l'autoedició haja anat creixent per tot el món.

Alejandro Álvarez es defineix com a fanziner i, junt amb Eixa -dibuixant alacantina- condueix *B-Analizar fanzines*, un podcast enfocat sobretot a l'anàlisi de publicacions independents i autogestionades. Álvarez assenyala que una obra tan universal com el poemari *Fulles d'herba*, de Walt Whitman, va ser en el seu moment una obra autopublicada mitjançant mètodes autogestionats.

"Va lluitar contra el sistema al qual se'l sotmetia, va voler creure que el mètode 'fes-ho tu mateixa' -que naix amb el punk als anys setanta- ja era cosa de la seua època", explica Álvarez a propòsit del poeta nord-americà del segle XIX. I afeg

que, a més que no s'explica mai com era publicar en aquells temps, "les èpoques històriques modifiquen el significat de què és un fanzine, però no la ideologia *fanzinera*, que evoca la llibertat de pensaments plasmats en infinita diversitat de papers, formats, tirades, tècniques d'impressió, dissenys i possibilitats matèriques".

La forma contemporània de l'edició independent naix a finals de la dècada de 1970 vinculada als col·lectius llibertaris, així com a altres moviments autònoms i, en especial, al punk. Un dels primers exemples als Països Catalans el trobem en *El Rollo Enmascarado*, una revista de còmic autoeditada nascuda a Barcelona el 1973. Álvarez conta que aquest mètode va començar a utilitzar-se com a sistema de comunicació per a circuits underground on donar a conèixer continguts polítics i musicals dins del moviment DIY (abreviatura de *do it yourself*).

David Vanderth -treballador gràfic valencià- considera que l'autoedició "és una forma de relatar des dels marges, sense censures comercials o de qualsevol mena, el que des del poder »

Imatge del
Gutter Fest,
que se celebra
des de
l'any 2013 a
Barcelona.

» no s'explica, i de donar veu als moviments socials sense la necessitat de recórrer als mitjans de producció culturals i informatius hegemònics com a intermediaris". Alhora, denuncia que, dins de la indústria editorial -com ocorre a tots els sectors productius-, els percentatges que s'enduen distribuïdors i altres intermediaris són abusius. "Si no tens una gran tirada, no és rendible", explica Vanderth, i afeg que "autoeditant-te tampoc, però pots començar a generar contingut al marge dels interessos del sistema capitalista".

La facilitat actual a l'hora d'accedir a les màquines -com ara les fotocopiadores- no ha esmenat la manca de recursos d'aquelles que treballen alienes a les lògiques mercantils. Enfront d'aquest fet, i en contraposició, sorgeixen xarxes col·lectives que inclouen tant les creadores com el públic. En paraules de Vanderth, "s'estableixen relacions de suport i cures amb les quals saps que, quan arribes a una altra ciutat a distribuir la teua feina artística, vas a trobar a gent que et cuidarà, et donarà un lloc on dormir i menjar". "El suport mutu, finalment, és el que fa possible el fet que puguem treballar de manera autònoma", conclou.

El festival com a punt de trobada

Tant Vanderth com Álvarez i Eixa formen part de Vendo Oro, el col·lectiu sonor i gràfic que organitza el festival Tenderete. I totes tres destaquen la comunitat que han pogut crear al llarg dels anys amb altres col·lectius i festivals d'autoedició -també anomenats *zinefest*- com és el cas del Gutter Fest de Barcelona, el Crack, a Roma; el Novo Doba, a Belgrad; l'Oficina Arara i el Festival Raya, a Portugal; Le dernier cri i Vendetta, a Marsella; el Tropicana Dreams a Binissalem; el Pumpk, a Pamplona; el Matazanos, a Mèxic; el Léeme, a Lima o el Fanzineichon, a Santiago de Xile. A més de les xarxes de suport i cures, les sinergies generades i l'enriquiment mutu s'han fet notar.

Així ho confirma Eixa, qui no dubta en afirmar que "sols el fet d'autoeditar-te ja és un posicionament polític". Aquesta il·lustradora també és una de les organitzadores de La Liada Gràfica, una fira d'autoedició a la ciutat d'Alacant que enguany ha celebrat la seua primera edició, amb tallers, música i ràdio en directe. Eixa explica que va conèixer aquest món en centres socials i fires anarquistes, però se'n va endinsar, precisament, quan va conèixer Tenderete. Allí va descobrir la gran quantitat de persones que aglutinava aquesta particular manera de treballar i d'estar en el món.

Tenderete és el festival d'autoedició gràfica i sonora de València, però tot un referent més enllà del País Valencià. Nascut al gener de 2011, va sorgir del circuit de les okupacions -com el Centre Social Okupat Proyecto Mayhem i La Residencia- que hi havia a València en aquells anys. Segons explica Vanderth, Tenderete va començar com un mercadet de Nadal dins de la gira organitzada pel col·lectiu Chili Com Carne, a manera de benvinguda perquè les companyes arribades de Portugal pogueren difondre més fàcilment el seu treball a València.

El que en un principi va ser una reunió d'amigues unides pel seu interès en el món dels fanzines, es va convertir en un dels primers festivals d'autoedició de tot l'Estat espanyol. En els temps de la València de Rita Barberá i Consuelo Císcar -directora de l'IVAM entre els anys 2004 i 2014-, es va empènyer la cultura de base a generar espais aliens a les institucions per a poder sobreviure. Van començar, inspirades en la Feira Morta de Portugal, a celebrar dues voltes cada any -al gener i al juliol- un festival "internacional i internacionalista" capaç de generar una xarxa per a poder manejar-se per tota Europa.

A més dels espais alliberats, el festival Tenderete va passar per llocs com l'espai cultural El Magatzem, La Mutant, i el Centre del Carme de Cultura Contemporània. Respecte a aquesta última localització, Vanderth apunta: "Les institucions culturals han posat el focus en nosaltres, i no per la nostra insistència, sinó perquè han reconegut la importància que tenia el festival i la cultura propera i popular, i no l'elitista i mercantil". En aquest

El que en un principi va ser una reunió d'amigues unides pel seu interès en el món dels fanzines, es va convertir en un dels primers festivals d'autoedició

Una de les
paradetes del
Tenderete,
a Burjassot.
/ JAUME
FERRANDO
@La_Directa

El fanziner
Alejandro
Álvarez i la di-
buixant Eixa
conduïxen
el podcast
'B-Analizar
Fanzines'.

El 2 d'octubre, Tenderete va celebrar una versió reduïda a l'Antic Mercat de Burjassot, sota el nom de “Guterfes”, fent-li la broma al Gutter Fest de Barcelona

sentit, cal no oblidar que, com assenyala Eixa, “l’espai és una de les coses més difícils d’aconseguir per celebrar una fira”.

El dissabte 2 d'octubre, Tenderete va celebrar una versió reduïda -sota el nom de “Guterfes”, fent-li la broma al Gutter Fest de Barcelona- a l'Antic Mercat de Burjassot en col·laboració amb l'associació cultural local Ca Bassot per “llevar la mala boca que va deixar no haver pogut fer l'edició del 2020”.

Però, com insisteixen les seues organitzadores, Tenderete va més enllà d'un mercadet. Està, a més, dotat d'un entorn comunitari. Xerrades, tallers -com els impartits per Andrea Galuza-, jornades, altres festivals, dinars i festes; en són alguns exemples. Fruit d'açò sorgeixen exposicions amb projectes amics com Páginas Amigas, coordinada amb Ediciones Valientes.

A més, també, la gent que impulsa el festival està en contacte amb altres col·lectius socials de València, com per exemple Per l'Horta -que lluita per la defensa del territori- o EntreBarris -plataforma que aglutina els diversos sindicats i assemblees de barri de la ciutat- amb les quals han realitzat col·leccions de fanzines.

En el cas de Per l'Horta, es tracta de la col·lecció *Política de hechos consumados*, que va guanyar el I Premi Còmic

i Desenvolupament Social, atorgat per la Fundació Divina Pastora. Aquest fet va engendrar el festival d'art urbà SenseMurs, on muralistes d'arreu del món van anar a pintar al barri de la Punta per reivindicar la lluita contra el pla de Zona d'Activitats Logístiques (ZAL) del Port de València. Així i tot, com recorden i, tornant al principi, l'autoedició en si, més enllà del seu contingut polític, ja és un fet polític per ella mateixa. ●

malalletra

En nom dels becs i de les plomes

El relat de Maria Ferotge | @DolcaFeraQ

A magada darrere d'un jonc, i a través d'uns binocles, va contemplar com una au abaixava el coll per furgar el fang amb la punta del bec negre, a la cerca de crustacis i d'insectes aquàtics en el lloc exacte de la llacuna on l'aigua dolça i salada sovint es confonien. Semblava impossible que aquelles potes llarguíssimes i esveltes fossin capaces de sostenir aquell cos atapeït de plomes rosades, que no deixaven indiferent a ningú.

A la llunyania, una vintena d'ocells diminuts sobrevolaven damunt del mar, formant una espectacular composició al cel. Abans d'aterrar a la desembocadura del riu, volien tenir la certesa que aquell seria un bon un indret on passar la tardor i els llargs mesos d'hivern. Feia dos dies que fugien de les dures condicions meteorològiques que amenaçaven el nord del colonial continent, i durant el llarg viatge, ja havien tingut una desena de baixes.

—Són aquestes les màquines que ho destruïran tot? —va preguntar una criatura a la seva mare, mentre assenyalava un bulldòzer amb el dit índex.

—Sí —va contestar la mare, al mateix temps que s'apropava el zumzeig d'un conjunt de mosquits.

—Però, per què? —va manifestar la persona petita, visiblement afectada per la imminent desaparició d'un entorn natural que, a poc a poc, estava aprenent a valorar.

Mentre abandonaven la zona, entre canyissars, dunes i pins, la mare va confessar-li que abans de donar a llum van viure en una casa rodejada d'un paisatge increïble, fins que un dia van expropiar el bosc que tenien al voltant, per a construir-hi unes torres d'alta tensió per abastir el turisme de la zona.

Cada passa es transformava en una nova pregunta que l'infant feia per conèixer el passat de la progenitora. Aquesta va contar-li que, amb el pas del temps, havia vist com molts dels rius que recordava transparents, s'havien convertit en abocadors industrials on suraven peixos emmetzinats, i que a la superfície terrestre, l'herba i els arbres havien reculat precipitadament, per la violència del ciment i dels monocultius.

Al cap de poca estona, va començar a fer-se fosc, i com no hi havia fanals, la mare va agrair que la lluna plena les ajudés a arribar on havien deixat lligades les bicicletes.

Van seguir el trajecte fins al carrer de la ciutat on vivia l'altra mare. Aleshores, abans d'arribar al portal, la mare amb qui havia anat d'excursió, va abraçar la filla per començar el ritual de comiat.

—I per què no vas fer res per defensar aquelles terres que dius que tant t'estimaves? —va preguntar innocentment la criatura.

—Perquè és una covarda i no va confrontar-se amb qui s'havia de confrontar —va contestar l'altra mare de la criatura, qui just sortia del portal amb una bossa d'escombraries.

/ MIRIAM ISASMENDI
@mimisasmendi

De sobte, va fer-se un silenci aspre.

I van estar així durant uns segons, fins que la mare de l'excursió va fer un darrer i tímid gest de comiat, abans de desaparèixer entre el trànsit a la velocitat dels pedals, tot evitant una guerra de retrets on, sens dubte, tenia les de perdre.

En arribar al pis decadent, va sentir un gran buit, que va provar d'omplir amb una llauna de cervesa. Va obrir un àlbum on hi havia fotografies de la seva etapa rural, i a mesura que passava les pàgines, va ser conscient que la ferida de la pròpia història no havia acabat de cicatritzar. Realment, després d'haver partit del camp, alguna cosa semblant a l'ànima s'havia apagat. En el fons, mai li havia agradat la idea de l'ésser humà per damunt de la natura i disposat a eliminar tot rastre de vida salvatge.

Va provar de dormir, però el remordiment de consciència, va amaran els llençols d'una suor freda i amarga.

Aleshores, va vestir-se i va sortir de casa amb uns guants, una gorra i una samarreta de màniga llarga al voltant del coll, que li tapés la cara. Va tornar a agafar la bici i va pedalar fins a prop d'on hores abans havien vist el flamenc alimentar-se. Va mirar a banda i banda, per assegurar-se que ningú l'havia vista i va apropar-se on eren les màquines.

Amb delicadesa, va manipular-les i va abocar-hi sorra del delta. Fins que, de sobte, un *segurata* va sorprendre-la, tot capturant la bicicleta sense ella.

L'endemà, l'opinió pública demanava la col·laboració ciutadana per detenir la "perillosa" sabotejadora de les obres, mentre un gran nombre de pit-rojos, blauets, bernats pescaires i flamencs reposaven plàcidament a l'aixopluc d'aquell paisatge temporalment alliberat, desitjant que algun dia la muntanya tornés a ser verda. ●

ressenyες

El cercle reconstruït

Anna Celma | @Acelmamelero

Un tributo a la terra és la història d'un cercle trencat. El relat de com naixia del sòl, creixia de les arrels, brollava a fonts d'aigua, nedava amb els peixos, creuava boscos amb els rens, caminava amb els éssers humans, il·luminava el cel amb les estrelles.

El cercle era mil·lenari i seguia cicles anuals. Abastava centenars de quilòmetres. Era petit com una comunitat nòmada indígena nord-americana. El cercle era tota la natura i en aquesta abraçada, les persones hi tenien un lloc i l'honoraven. Compartien els dolors i les alegries d'altres éssers, convivint en uns paratges d'estius agraïts i d'hiverns mortífers.

La colonització té històries de cercles truncats per tot el planeta. La màgia d'aquesta novel·la gràfica és la capacitat del reporter Joe Sacco de fer-nos recórrer segles de forma fluida, en un continu anar i tornar, del present al passat i viceversa. Trobant els lligams entre les que van patir la brusca estripada dels seus territoris, sabers, tradicions i *modus vivendi*, i les que avui lluiten per reclamar la re-

paració d'aquest dany o per protegir-se d'altres.

Com l'amenaça creixent de l'emergència climàtica o l'extrativisme. I és que, tal com pregunta Sacco a Occident: "Quina és la cosmovisió d'un poble que ni prega ni dona les gràcies, que li roba a la terra tot allò que desitja, i que paga el seu deute amb arsènic?"

L'obra és un mirall de les civilitzacions occidentals que han arrasat el continent americà, a través del cas concret del genocidi de la comunitat dene, al Canadà. Les rèpliques continuades d'aquell cataclisme són part de la seva herència genètica i epistèmica.

Per exemple, amb les conseqüències nefastes dels internats canadencs, on l'Estat i l'església van abusar, agredir i assassinar a centenars de joves indígenes durant dècades, en una reeducació forçosa per esborrar tota una població. Un fet traumàtic que ha desfermat violències secundàries quan han arribat a l'edat adulta aquests menors segrestats i torturats durant anys.

Ara bé, Sacco ens mostra les resistències. El cercle esventrat s'ha teixit novament, amb

LLIBRE
Un tributo a la tierra
Joe Sacco
Reservoir Books, 2021
272 pàgines

fills trenats a força de memòria. Té arbres que han rebrotat, supervivents sota la neu de dècades de censura. Té rius que han aflorat malgrat la sequera del capitalisme. Té vida, malgrat l'espoli. ●

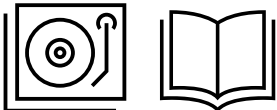
Un lluminós homenatge

Ferran Riera | @La_Directa

Aquest treball només mereix un qualificatiu, el de *superproducció*. Tot i que està fet des de la més sincera humilitat, artesanalment i de forma cooperativa, l'homenatge a Ovidi Montllor que han concebut i interpretat aquests quatre artistes que ni tan sols signen el treball, és una gran obra que no tan sols reivindica la figura del cantautor d'Alcoi posant al dia la seva obra i els seus principis polítics, sinó que també fa palesa una forma alternativa de presentar els recitals de cançó, no mancada de qualitat.

Amb David Fernández en un paper que podríem definir com a relator; David Caño com a rapsode; Borja

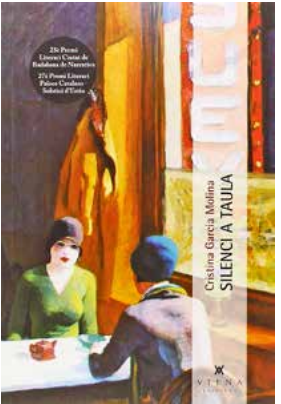
Penalba com a cantant i brillantíssim guitarrista, i Mireia Vives com a excelsa vocalista de veu cristal·lina, Ovidi4 ha facturat un llibre-disc que no te l'acabes. Prop de vuitanta minuts de gravació i 164 pàgines de textos i fotos, on les cançons de l'Ovidi no són les úniques protagonistes. Hi ha lletres de molts altres poetes i versions de Mikel Laboa, Maria del Mar Bonet i uns quants més. També hi trobem articles de tan bons autors, que citar-ne un seria menysprear els altres. I, per descomptat, també hi apareix la impagable guitarra de Toti Soler, l'etern acompanyant del compositor de l'"Homenatge a Teresa". ●

MÚSICA / LLIBRE
L'Ovidi se'n va a la Beckett
OVIDI4
Sembla Llibres / Propaganda Pel Fet!, 2021
164 pàgines i 80 minuts

Xopsuey generacional

Albert Postils | @AlbertPostils

LLIBRE
Silenci a taula
Cristina Garcia Molina
Viena Edicions, 2014
107 pàgines

El xopsuey és un plat d'origen xinès i nord-americà. És una barreja de carns i verdures, servida amb arròs blanc. Literalment significa "trencar en molts trossos". A banda d'una opció gastronòmica, "Chop-suey" també és el títol d'un dels disset contes de *Silenci a taula*. "De vegades, els torno a llegir i els cremaria", admet la seva autora, Cristina Garcia Molina, que posa ordre a aquesta trenca-dissa. Dona forma al caos, com diria el seu admirat Samuel Beckett. I ho fa dibuixant un punt de partida gene-

racional. "Arriba un moment on t'atures i et preguntes: 'Què he fet amb la meua vida?'". I d'aquest interrogant, un llarg silenci. Molts, de fet. El de no dir quan vols dir. El de la pèrdua. El dels anys perduts. Els triats i els imposats. Silencis vehiculats a través de personatges inadaptats. "Imagino que jo també m'hi sento".

El silenci també és creatiu. "Escriure també és no parlar. És udolar sense fer soroll". Ho diu Marguerite Duras i ho executa un llibre que posa paraulles al silenci. ●

“Occident avantposa els interessos econòmics a les nostres vides”

Àlex Romaguera | @AlexRomaguera

Julienne Lusenge,
activista congoleesa
en defensa dels drets
de les dones

Les violacions a les dones són una de les herències que va deixar la invasió perpetrada al Congo l'any 1996 per tropes ruandeses i ugandeses que els Estats Units van finançar a canvi que s'apoderessin dels seus recursos naturals. Aquesta xacra, importada del genocidi ruandès, va ser denunciada per Julienne Lusenge en nombrosos reportatges que feia per a una ràdio comunitària. Una tasca que va dur-la el 2001 a crear l'associació SOFEPADI (Solidaritat femenina per la pau i el desenvolupament integral), dedicada a empoderar les víctimes de violència sexual i gestionar l'hospital Karibuni Wa Mama, que ja ha atès més de 7.000 supervivents. Per la seva tasca, gràcies a la qual 800 perpetradors han estat jutjats, Lusenge (Watsa, 1958) va rebre aquest setembre passat el Premi Constructors de Pau 2020, que cada any atorga l'Institut Català Internacional per la Pau (ICIP).

La independència de la República Democràtica del Congo, el 1960, va acabar amb la colonització de Bèlgica, però no va representar una millora pel país. Quin va ser el motiu?

La transició no es va preparar prou. Ni ho va fer la població, de la qual una minoria va atiar la gent a prendre el poder sense l'esperit crític necessari. Ni tampoc Bèlgica, que va continuar explotant els recursos del país amb una violència extrema. Mutilava i perseguia qualsevol persona que s'oposés a les seves polítiques. Per això el procés de descolonització que tant anhelàvem va ser molt perjudicial.

L'origen dels problemes que històricament ha sofert el Congo es troba en la lluita pel control dels seus recursos?

Aquest és el motiu de fons. I, de fet, tot i que vam assolir la independència política, econòmicament sempre hem estat en mans d'occident. Encara avui, els Estats Units decideixen el destí del país a través de Bèlgica i altres països aliats.

La invasió que les forces militars de Ruanda i Uganda van portar a terme el 1996 amb el seu patrocini n'és una prova?

Exacte. Quan els Estats Units, el Regne Unit i Bèlgica van creure que el president Mobutu Sese Seko, a qui havien col·locat el 1965, després de l'assassinat de Patrice Lumumba, ja no els servia, van enviar les tropes ruandeses a ocupar les àrees del país on hi ha les majors reserves de cautxú, coltan i altres minerals. Per avalar la rebel·lió van fer president Laurent-Desiré Kabila, cap del moviment rebel Aliança de les Forces Democràtiques per l'Alliberament de l'RDC, alhora que van permetre a les milícies hutus perseguir els refugiats tutsis que havien escapat del genocidi de Ruanda dos anys abans. No és estrany que molts dels actuals comandants de l'exèrcit congolès siguin ruandesos i, fruit d'això, la capital de Ruanda, Kigali, s'hagi construït amb les riqueses extretes del Congo.

Es diu que les violacions a les dones són una pràctica importada del genocidi ruandès. Fins a quin punt és així?

És una evidència, perquè mai al Congo no havíem vist aquests drames. No sols això: qualsevol abús o vexació sexual sobre una dona estava mal vist i, si es produïa, el violador era expulsat de la comunitat. En canvi, amb l'arribada dels rebels ruandesos i ugandesos, es van produir matances d'infants, a qui estampaven contra els arbres, i centenars de dones van ser violades de forma macabra amb tota mena d'objectes. Aquests perpetradors, als quals van integrar a l'exèrcit arran dels Acords de Pretòria (Sud-àfrica) el 2002, són els causants d'aquestes atrocitats.

Què perseguien amb les violacions?

Humiliar els adversaris i provocar que les dones, les grans sostenidores de la comunitat, patissin greus conseqüències físiques i psíquiques. Els marits queden destrossats i molts dels fills, als quals se'ls obliga a violar les mares, acaben embogint. De la mateixa manera que als nens i nenes nascuts d'alguna violació se'ls anomena “serps” i, en determinats casos, són abandonats o enviats a Ruanda a causa de l'estigma. El pitjor és que la violència ara la practiquen grups autòctons que havien combatut la invasió.

“El pitjor és que la violència ara la practiquen grups autòctons que havien combatut la invasió”

Des de l'any 2000 hi ha hagut més de vint resolucions de l'ONU sobre aquesta xacra.

Han servit de molt poc, perquè els tribunals estan corromputs. Cal una reforma del sistema judicial i, paral·lelament, que des de la societat civil treballem la masculinitat positiva; és a dir, sensibilitzar els homes del drama que suposen les violacions i promoure que els líders religiosos acompanyin les víctimes.

Que es conegui el Congo per l'extracció mineral i no tant per les violacions, què et fa pensar?

Tothom parla de drets humans, però a l'hora de la veritat, occident ens enganya i avantposa els interessos econòmics a les nostres vides. ●